

Måndagen den
22 maj 1978

Måndagen den 22 maj

Kl. 11.00

§ 1 Justerades protokollen för den 11 och 12 innevarande månad.

*Om handläggnings-
tiden för vissa
kommunala ären-
den*

§ 2 Om handläggningstiden för vissa kommunala ärenden

Kommunministern JOHANNES ANTONSSON erhöll ordet för att besvara *Anton Fågelsbos*(c) den 28 mars anmälda interpellation, 1977/78:147, och anförde:

Herr talman! Anton Fågelsbo har frågat mig om jag vill redovisa min syn på hur man bör lösa frågan om långa handläggningstider i kommunala ärenden som väckts av enskilda kommunmedlemmar.

Jag vill först framhålla att jag är helt enig med Anton Fågelsbo om det angelägna i att förvaltningsärenden handläggs utan onödig tidsutdräkt. Otvivelaktigt förekommer det inom både den kommunala och den statliga förvaltningen att ärenden drar ut längre på tiden än som är försvarbart.

Även på andra sätt brister det i dag i fråga om kontakterna mellan de enskilda och myndigheterna. Vi måste sträva efter förbättrad service och information liksom en förstärkt rättssäkerhet på olika områden. Det är i hög grad angeläget att fortlöpande uppmärksamma dessa förhållanden och verka för förbättringar.

Man måste enligt min bedömning pröva olika vägar för att åstadkomma förbättringar på detta område. Anton Fågelsbo berör närmast möjligheten av lagstiftningsåtgärder.

Kommunallagen ger de grundläggande reglerna för hela den kommunala förvaltningen. Den innehåller emellertid inga föreskrifter som direkt tar sikte på handläggningen av enskilda partsärenden hos kommunala myndigheter. Allmänna bestämmelser för förfarandet inom förvaltningen återfinns i förvaltningslagen. Utöver generella regler om jäv, remisser, besvär m. m. innehåller den en särskild avdelning med regler som gäller vid myndighetsutövning mot enskild. Förvaltningslagen innehåller emellertid endast någon enstaka bestämmelse som syftar till att förkorta handläggningstiderna. På det kommunala området är förvaltningslagen tillämplig i flertalet ärenden som regleras i speciallagstiftning men inte i andra ärenden.

Enligt min mening är det inte lämpligt att införa särskilda bestämmelser i kommunallagen om enskilda partsärenden. Av större intresse i detta sammanhang är då förvaltningslagen. Man kan överväga att bygga ut denna med ytterligare bestämmelser som reglerar förhållandet mellan enskilda och myndigheterna.

När lagstiftningsåtgärder av det slag som jag berört övervägs, är det naturligtvis viktigt att också uppmärksamma möjligheterna till kontroll av att

Måndagen den
22 maj 1978

*Om handläggnings-
tiden för vissa
kommunala ären-
den*

lagbestämmelserna efterlevs. Utöver speciella regler om tillsyn i olika specialförfattningar finns bl. a. föreskriften i 5 § länsstyrelseinstruktionen att länsstyrelsen skall övervaka att kommunerna fullgör vad som åligger dem enligt författning. Den tillsyn som utövas av JO och JK är också av stor betydelse för den enskilde.

Det har framgått av vad jag har sagt att jag vill sätta in frågan om långa handläggningstider vid kommunala myndigheter i ett större sammanhang. Ett omfattande utredningsarbete pågår f. n. i syfte att på olika sätt förbättra kontakterna mellan medborgarna och myndigheterna. Jag vill särskilt peka på byråkratiutredningens uppdrag vilket omfattar även rättssäkerhetsaspekterna. Riksdagen underströk 1976 vikten av att noga beakta dessa frågor. Som särskilt angeläget framhöll riksdagen att förvaltningslagen blir föremål för översyn.

Jag har nyligen mottagit en skrivelse av byråkratiutredningen med förslag till inriktning av den översyn av förvaltningslagen som riksdagen begärt. Efter samråd med justitieministern anser jag mig kunna förutskicka att ett särskilt reformarbete skall kunna sättas i gång inom kort. Jag fäster stort avseende vid detta initiativ.

I sin skrivelse framhåller byråkratiutredningen särskilt att en fråga av stort intresse för de enskilda är vilka möjligheter det finns att i förvaltningslagen införa regler som syftar till att förkorta handläggningstiden i förvaltningsärenden. Denna fråga bör därför enligt utredningens mening tas upp i samband med en översyn av förvaltningslagen. Utredningen framhåller emellertid också att den själv kommer att ha problemen med handläggnings-tiderna aktuella i sitt arbete oavsett inriktningen av en blivande översyn av förvaltningslagen.

Den fråga som Anton Fågelsbo har tagit upp kommer alltså att övervägas noga. Med hänsyn till arbetet inom byråkratiutredningen och den blivande översynen av förvaltningslagen anser jag det knappast påkallat att jag närmare utvecklar mina egna synpunkter på hur man bör lösa frågan om de alltför långa handläggningstiderna. Jag vill endast mera allmänt framhålla att jag delar Anton Fågelsbos uppfattning om svårigheterna med strikta regler om handläggningstiderna och att jag utgår från att bl. a. tanken på besvär på grund av passivitet från den aktuella myndighetens sida kommer att prövas. Uppenbart är dock enligt min mening att det måste bli fråga om en kombination av olika typer av åtgärder för att åstadkomma bästa möjliga förhållanden.

ANTON FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag skall be att få tacka kommunministern för svaret, och jag vill också säga att jag är mycket nöjd med detsamma. Visserligen säger kommunministern att han inte närmare vill utveckla sina synpunkter på hur man skall lösa den fråga jag har tagit upp i min interpellation, men jag tycker dock att svaret klarlägger att någonting håller på att hända på det här området och att statsrådet Antonsson är helt inne på de linjer jag skisserat i min interpellation.

Jag skulle emellertid vilja ställa en liten tilläggsfråga. Det gäller här vad som kan hända när den enskilde vänder sig till en kommunal myndighet med ett ärende. En viss passivitet från myndighetens sida kan då göra sig gällande, ärendet kan bli liggande eller skickas mellan olika nämnder osv. Skulle man inte mot den bakgrunden kunna tänka sig, statsrådet Antonsson, att inrätta en nämnd som fick huvudansvaret när fördröjningar inträffar – sådana har nämligen inträffat – genom att ett ärende blir liggande i en nämnd och att ingenting händer?

Kommunministern JOHANNES ANTONSSON:

Herr talman! Jag utgår ifrån att problem närstående dem Anton Fågelsbo nu tog upp kommer att bli föremål för överväganden i samband med byråkratiutredningens allmänna översyn som jag anmälde i interpellationssvaret.

Det är alldeles riktigt att handläggningstiderna ofta förlängs. Vid behandlingen av exempelvis ett byggnadsärende nödgas den sökande förutom att lämna in sin ansökan till byggnadsnämnden i vissa fall kontakta även andra myndigheter. Han måste kanske kontakta hälsovårdsnämnden när det gäller vatten- och avloppsfrågor och fastighetskontoret när det gäller t. ex. låncansökningar liksom även andra kommunala myndigheter.

Jag skulle kunna lova att undersöka – jag har själv varit inne på tanken vid samtal med byråkratiutredningens ledning – om man kan ordna det så att en av de kommunala myndigheterna så att säga får huvudansvaret för sådana här frågor. Med en sådan åtgärd skulle man först och främst åstadkomma att vederbörande enskilda kommunmedlem visste vart han skulle vända sig med förfrågningar. Nu går det ju till så att en fråga först behandlas i en av nämnderna, sedan skickas den vidare till nästa berörda nämnd och därefter kanske till en tredje. Självfallet tar detta tid, och man bör därför kunna överväga om en parallellbehandling kan ske, om ärendet är av sådana karaktär att man inte nödgas invänta en speciell myndighets besked. Om man kunde lyckas med att införa en parallellbehandling, så skulle givetvis detta avsevärt förkorta handläggningstiden.

ANTON FÅGELSBO (c):

Herr talman! Efter det tillägg som kommunministern nu gjorde kan jag med tillfredsställelse konstatera att även en sådan lösning som kommunministern här föreslog kommer att diskuteras i samband med översynen.

Överläggningen var härmed slutad.

Måndagen den
22 maj 1978

*Om industriut-
släppen i Sten-
ungsund*

§ 3 Om industriutsläppen i Stenungsund

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöill ordet för att besvara *Lars-Ingvar Sörensons* (s) den 18 april anmälda interpellation, 1977/78:165, och anförde:

Herr talman! Lars-Ingvar Sörenson har frågat mig om jag är beredd att nu kraftigt tvinga ned utsläppen från de petrokemiska industrierna i Stenungsund till en nivå som anknyter till tillgänglig teknik och utländska normer och om jag är beredd att initiera ett forskningsprojekt som skulle kunna ge ökad kunskap om totaleffekten av utsläppen från dessa industrier. Lars-Ingvar Sörenson frågar också vilken tidsram som jag anser att ett sådant forskningsprojekt skall arbeta med samt om jag avser att i avvaktan på bättre beslutsunderlag t. v. uppskjuta en fortsatt planerad utbyggnad av den petrokemiska industrin i Stenungsund.

Befintliga industriella anläggningar i Stenungsund har prövats enligt vattenlagen eller miljöskyddslagen. Sedan särskild prövning enligt 136 a § i byggnadslagen införts den 1 januari 1973 har regelmässigt nyanläggningar av petrokemiska industrier i Stenungsund prövats också enligt denna lagstiftning. Vid prövning enligt de olika lagarna tillämpas ett omfattande remissförfarande, varigenom ett så fullständigt underlagsmaterial som möjligt tas fram. Av väsentlig betydelse är då bl. a. att klara ut vilken teknik som är tillgänglig för att hålla utsläppen på så låg nivå som möjligt. I överensstämmelse med riktlinjerna i propositionen 1972:111 om hushållning med mark och vatten och med stöd av miljöskyddslagen har mycket långtgående reningskrav föreskrivits för flertalet industrier i Stenungsund.

När det gäller den industri som redan finns i Stenungsund vill jag erinra om att regeringen inte kan ändra ett tillståndsbeslut som vunnit laga kraft. Däremot kan koncessionsnämnden föreskriva nya eller strängare villkor för verksamheten sedan tio år förflutit från beslutet eller dessförinnan om förhållandena har ändrats väsentligt.

De utbyggnader av någon betydelse av Stenungsundsindustrierna som kan bli aktuella kommer att prövas enligt 136 a § i byggnadslagen. I samband med denna prövning kommer regeringen att i varje särskilt fall ta ställning till om utbyggnaden kan tillåtas eller inte. Om anledning finns kan tänkbara lokaliseringsalternativ komma att övervägas.

Koncentrationen av industrier till ett område i den omfattning som har skett i Stenungsund kan innebära risker som kräver särskild uppmärksamhet. Planeringsaspekterna av hithörande frågor kommer självfallet att noga övervägas i det fortsatta arbetet med den fysiska riksplaneringen. Därvid kommer det att noggrant bedömas var gränserna för utbyggnad av miljöfarlig industri i Stenungsund går. Allt material som finns tillgängligt om miljösituationen i Stenungsund kommer givetvis att läggas till grund för regeringens bedömning.

Industrier åläggs numera regelmässigt kontroll av utsläppen från den verksamhet de bedriver. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har lagt ned ett betydande arbete på tillsynen av industrierna i Stenungsund.

Länsstyrelsen har också strävat efter att få en samordning av kontrollen av utsläppen till luft och vatten från samtliga dessa industrier. Kontrollprogrammet prövas f. n. av regeringen.

Under senare tid lämnade redogörelser, bl. a. från naturvårdsverket och länsstyrelsen, pekar på att utsläppssituationen i Stenungsund är mer komplicerad än vad man tidigare har bedömt. Det stora antalet kemiska produkter som tillverkas och den omständigheten att olika föroreningar bildas vid nyprocesserna medför att antalet olika kemiska substanser som tillförs miljön är stort. Ett omfattande forsknings- och undersökningsarbete pågår när det gäller nu aktuella problem. Bl. a. har inom länsstyrelsen nyligen upprättats en rapport rörande miljöskyddsfrågor vid petrokemiska industrier och raffinaderier i Göteborgs och Bohus län. Länsstyrelsen har överlämnat ett exemplar av rapporten till regeringen och samtidigt begärt en utredning om de samlade utsläppen från den petrokemiska industrin i Stenungsund. Jag delar länsstyrelsens uppfattning att det är nödvändigt att vi får bättre kunskaper om de utsläpp som sker i Stenungsund och om miljöeffekterna av dessa utsläpp. Det fortsatta undersökningsarbetet berör flera myndigheter och andra organ. Det är nödvändigt att arbetet kan samordnas på ett effektivt sätt. Nu berörda frågor övervägs f. n. i anslutning till beredningen av länsstyrelsens framställning.

LARS-INGVAR SÖRENSEN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation. Även om jag inte fått svar på alla de frågor som jag tog upp i interpellationen – det sägs t. ex. ingenting konkret om tidsramar för en forskning i avsikt att skaffa bättre beslutsunderlag med anledning av koncessionsansökningar, som rör expansion i det berörda industriområdet, och därmed har jordbruksministern inte heller gått in på frågan om uppskjutandet av koncessionsärendena i avvaktan på nödvändig kunskap – präglas ändå svaret av en allvarlig underton. Jag vill förstå det så att jordbruksministern uppfattar problemen med den växande diskrepansen mellan produktutvecklingen i kemibranschen och miljöhanteringsteknologin. Jag uppfattar det också så att jordbruksministern liksom jag är oroad av denna utveckling och att han är beredd att vidta åtgärder för att förbättra läget.

Frågor om bevarandet av naturresurser som livsmiljö är inte längre en angelägenhet för udda och ungdomliga miljögrupper eller uppskärade katastrofpolitiker. Också inom den seriöst arbetande internationella forskningen oroas man alltmer över de enorma problemen i samband med den allt snabbare teknologiska utvecklingen, som inom ramen för vår ekonomiska struktur hotar att utarma naturresurser och försämma den miljö som vi skall leva i. Min interpellation berör konkret den snabba utvecklingen inom Stenungsundsregionen med dess höga koncentration av petrokemisk industri, men i vidare mening är det fråga om en alltmer okontrollerad utveckling inom hela den internationella kemibranschen. Ett par miljoner kemikalier är registrerade, och varje år tillkommer nya i en takt av omkring en halv miljon

Nr 148.

Måndagen den
22 maj 1978

Om industriutsläppen i Stenungsund

till. Flertalet kommer aldrig till användning, men årligen tillförs ändå den industriella produktionen något tusental av dessa nya ämnen. Utvecklingen har hittills medfört att kemisterna kunnat syntetisera nya kemikalier i en helt annan takt än vad biologerna och medicinerna hunnit med att kontrollera. Kemikalier har med andra ord varit intressantare från marknadssynpunkt än problemen med dessas biologiska effekter. De förra är exploaterbara i en helt annan grad än de senare och därför föremål för industrins intresse. Samhället måste då gå in och ta på sig ansvaret för att klarlägga och kontrollera de biologiska effekterna och därmed skydda människor och natur. Det står alltmer klart att vi måste se sambandet mellan hanteringen av kemikalierna direkt i produktionsprocessen, dvs. i arbetsmiljön, och utfallet därav i den yttre miljön.

Indikationer på denna problematik är inte bara de internationellt kända katastroferna av typ Minamata i Japan eller Seveso i Italien. Vi ser också utfallet här hemma i mindre skala genom utvecklingen på sikt vid Rönnskärsverken och i Teckomatorp, där BT Kemi i sitt nit om profiten kvalificerat bedrog hela samhället.

I sitt svar påvisar nu jordbruksministern att tillstånd för de etablerade industrierna meddelats enligt gällande lagar och speciellt enligt särskild prövning genom byggnadslagen 136 a §, sedan den tillkom den 1 januari 1973. Det senare innebär i samband med miljöskyddslagen enligt propositionen 1972:111 otvivelaktigt en skärpning mot tidigare lagstiftning, särskilt den senare propositionens direktadress till industrierna i Stenungsund, vilket emellertid också får ses mot bakgrunden av den ursprungliga regionalpolitiska tanken att de unika naturområdena i arkipelagen kring Hake fjord och Stigfjorden skulle reserveras som rekreatiomsområde för industriarbetarbefolkningen i Göteborgs- och Uddevallaområdena.

Vad jag velat påvisa genom min interpellation är emellertid att tiden runnit fort undan sedan de här lagarna kom till. Under ett par års tid har expertis vid naturvårdsenheten inom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län mer medvetet än tidigare gått in för att söka tränga in i problematiken kring den industriella hanteringen, bl. a. i Stenungsundsregionen men också vad gäller i vidare mening industriell hantering i andra branscher och på andra platser inom länet. Vad man då funnit visar på betydande brister inte minst på grund av den snäva teknologiska utvecklingen, men också på grund av att framsteg under senare tid gjorts genom forskningsutfall inom medicinsk biologi. Man har funnit dels att utsläppen är betydligt mindre kontrollerade än vad som hittills rapporterats genom företagets egna kontrollsystem, dels att hittills tillämpad reningsteknologi framstår som föråldrad och otillräcklig mot bakgrunden av de nyare rönen. S. k. biologiska reningar genom bassänganläggningar med luftgenomströmning är inte bara ineffektiva – de bidrar också till att föra ut huvuddelen av de miljöskadliga kolväteföreningarna i luften kring området, varifrån de senare kan överföras till mark, vatten och människors liksom andra levande varelsers biologiska struktur och anställa allvarigare skador.

Av betydelse är därvid den under senare tid framtagna ökade kunskapen

om bristerna i den hittills tillämpade reningstekniken och därmed sammanhängande insikter om att utsläppen av farliga ämnen kan vara fem till tio gånger större än vad som hittills kontrollerats, som legat till grund för tillståndsgivningen för gällande lagar, och forskningsframgångarna med hjälp av bl. a. biologiska tester, varigenom en rad kemiska ämnens mutagena och carcinogena effekter kunnat kartläggas. Sådana ämnen tillförs nu i en sådan omfattning omgivningen i Stenungsund att det inte förefaller sannolikt vare sig att lagarna är tillräckliga med hänsyn till de nya kunskaper som vi vunnit sedan 1972–1973 eller att tillstånd skulle ha meddelats för exploatering i nuvarande former ens genom de gamla lagarna, om det verkliga omlänet av utsläppen varit kända vid tillfället för koncessionsansökningarna. Därtill kommer den nyvunna kunskapen om att huvuddelen av utsläppen innehåller ämnen som är okontrollerade även i den mening att de inte är kända till egenskaper vare sig av individuell karaktär eller i förening med andra. I några fall kan man t. ex. förmoda att just komplexiteten kan innebära särskilda faror. Således kan utsläppta tensider bana väg för kolvätemolekylernas inträngande i biologiska cellsystem och därmed underlätta eller förstärka den carcinogena effekten.

Vad vi behöver är därför sannolikt en mängd åtgärder på skilda fält för att angripa de problem som den industriella användningen av kemikalier medför. Lagstiftningen behöver ses över, men framför allt behöver vi bygga upp en ökad forsknings- och kontrollresurs för att fortlöpande hålla den explosiva utvecklingen under kontroll. Den lägesrapport som jordbruksministern talar om i sitt svar liksom framställningen om att regeringen bör initiera en utredning på forskningsnivå om de samlade utsläppen från den petrokemiska industrin i Stenungsund är i själva verket länsstyrelsens bön om hjälp. Man inser den egna resursbegränsningen, men inte bara den, utan också de enskilda industriernas kompetensbegränsningar. Var för sig har de att beakta i första hand de egna företagsekonomiska målen, varvid miljöhanteringen kan ses som en belastning om den inte faller ut likvärdigt över samtliga i konkurrens varande företag i branschen. Inte heller finns någon övergripande kontrollorganisation för branschen i Stenungsund som kan se över faror i samband med komplexiteten. Detta ansvar måste därför till sist falla tillbaka på samhället. Miljöskyddslagen ålägger också länsstyrelserna och naturvårdsverket att utöva denna övergripande kontroll.

Jag ser nu till min glädje att jordbruksministern inser denna problematik, eftersom han säger sig dela länsstyrelsens uppfattning att det är nödvändigt att vi får bättre kunskaper om de utsläpp som sker i Stenungsund och om miljöeffekterna av dessa utsläpp. Jag tolkar detta svar så att vi snabbt kommer att få i gång en sådan begärd forskning. Stenungsundsområdet är på flera sätt lämpligt som fallstudie, vilket jag sökt påvisa i min interpellation. Här kan vi vinna nödvändig kunskap som därefter kan tillföras såväl branschen som helhet som angränsande industriella resurser – inte minst vid utvecklingen av en effektivare miljöbevarande teknologi. Det främsta hindret i dag för en utveckling av branschens industri och därmed sysselsättningen på området ligger inte på produktutvecklingssidan utan på miljösidan. När vi lärt oss

Måndagen den
22 maj 1978

*Om industriut-
släppen i Sten-
ungsund*

bemästra dessa problem kan vi gå vidare med den industriella utvecklingen, men den måste hela tiden balanseras genom tillräckliga kontrollresurser.

Ett par följdfrågor inställer sig därför osökt. Det torde stå klart för jordbruksministern att varken länsstyrelserna eller naturvårdsverket i dag har de nödvändiga resurserna för att i enlighet med sina åligganden enligt miljövårdslagen klara den övergripande insynen och kontrollen. Är statsrådet beredd att i det fortlöpande budgetarbetet se till att dessa enheter får den nödvändiga förstärkningen? Vi har i dag också en forskning bedriven vid Stockholms universitets Wallenbergslaboratorium, inom vars miljöresurser och psykologiska resurser ett tvärvetenskapligt samarbete bedrivs mellan biologer och kemister framför allt för att spåra mutagena och cancerogena ämnen i miljön. Av stor betydelse för denna forskning har professor Claes Ramels insatser varit. Denna verksamhet är inte säkrad till sin existens för samhället utan bedrivs med hjälp av tillfälliga anslag. Fram till den 1 januari 1979 har man resurser för att i nuvarande omfattning bedriva verksamheten. Därefter löper vi emellertid risk för att centrala delar av denna forskning läggs ned. Delar av materialet har varit disponibla för länsstyrelsen vid tillkomsten av dess lägesrapport. Faller denna forskning bort, faller också fortlöpande kompetens på området bort, vilket kan vara förödande för vårt land, eftersom vi därmed också förlorar en värdefull och nödvändig egenkompetens vid försöken att följa och utvärdera den internationella utvecklingen på detta område.

Är jordbruksministern beredd att verka för att denna verksamhet snarast får en mer permanent prägel? Här är det verkligen bråttom, eftersom tidsfristen går ut med detta års utgång!

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Med anledning av vad Lars-Ingvar Sörenson har sagt vill jag bara konstatera att det är alldeles uppenbart att ytterligare kunskaper om utsläppens storlek och effekter behövs. Naturvårdsverket har också beslutat om ett sammanhållet projektområde, som man har betitlat "Karakterisering av industriella utsläpp". Projektet, som avser vattenfrågor, skall påbörjas i sommar. Genom detta projekt avser man att ta fram biologiska och kemiska metoder för att karakterisera komplicerade utsläpp och därigenom få bättre möjligheter att vidta motåtgärder. Inom naturvårdsverket håller man också på med att utarbeta ett förslag till motsvarande projekt rörande luftutsläpp.

Utöver det kontrollprogram som jag nämnde i mitt svar finns det ett särskilt program för kontroll av utsläppens effekter på mark, vatten och luft i Stenungsund med omgivningar. I det sammanhanget äger ett samarbete rum mellan länsstyrelsen, hälsovårdsnämnden och Göteborgs universitet. Det är min förhoppning att vi när dessa program blir klara skall få det bättre kunskapsunderlag som Lars-Ingvar Sörenson och jag är överens om att vi måste ha för framtiden.

Jag kan försäkra att regeringen kommer att följa frågan med stor uppmärksamhet.

LARS-INGVAR SÖRENSEN (s):

Herr talman! Jag märker att jordbruksministern är intresserad av den här problematiken och känner ett ansvar för den, men just av det skälet tycker jag det är egendomligt att jordbruksministern inte konkretiserar sig något mer. Jag fick t. ex. nu inte något svar på de följdfrågor som jag ställde.

Den första frågan lyder: Är jordbruksministern beredd att förstärka länsstyrelsernas resurser, så att de fortlöpande kan vara kontrollorgan i lagens mening?

Inte heller den andra följdfrågan, om jordbruksministern är beredd att vid budgetarbetet se till att den forskning fullföljs som i dag bedrivs vid Wallenberglaboratoriet? Den är mycket betydelsefull för uppföljningen av materialet. Den får inte bara bli en forskning som rör vad som sker i form av utsläpp utan den skall också visa vilka följder dessa utsläpp kan få för den biologiska sidan.

Det skulle vara intressant att få höra jordbruksministerns synpunkter på dessa två frågor.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag kan i stort sett hänvisa till den motion som vi socialdemokrater i Bohuslän väckt till årets riksdag, där vi begärde fyra handläggartjänster till naturvårdsenheten vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och där vi särskilt framhöll att en av dessa borde få till särskild uppgift att följa utvecklingen i Stenungsund.

Motionen avsågs tillsammans med en gruppmotion från socialdemokratiskt håll som yrkade 25 nya tjänster över hela fältet. Vi beklagar detta avslag, men som alltid i politiken har ju inte det sista taget gått, utan jag hoppas verkligen att vi i budgeten för nästa år kommer att finna en förstärkning. Det är självklart att jag särskilt talar för Göteborgs och Bohus län och i det här fallet också för Stenungsund.

Vi kunde konstatera den 29 mars, när vi hade en diskussion om detta, att länsstyrelsen begärt en särskild utredning. Och i mitt anförande hemställde jag till jordbruksministern att de snarast skulle sätta i gång med arbetet. Nu noterar jag med tillfredsställelse att jordbruksministern försäkrar att han med stor uppmärksamhet skall följa den här frågan och att det i interpellationssvaret också sägs att frågan f. n. bereds i departementet.

Jag har begärt ordet särskilt för att understryka det allvarliga i att man inte har ordentliga mätmetoder och att de är särskilt dåliga för luftutsläppen, där man nästan inte har några mätmetoder alls. Det man vet hittills inger stor oro, men ändå säger man i denna lägesrapport att man vet för litet.

Jag sade i den tidigare debatten, och jag vill upprepa det nu, att det inte får bli så att det kan sägas att vi som har ansvaret i samhället inte gjort allt man kunde göra för att få reda på hur det ligger till. Det är först när man fått diagnosen ordentligt fastställd som man kan vidta åtgärder.

Nu har vi fått ytterligare en rapport. Den publicerades i tidningen häromdagen och stryker under denna oro. Där anges att fartyg lossar stora mängder giftigt material bl. a. i Göteborg och Stenungsund, att det inte finns

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

*Om industriut-
släppen i Sten-
ungsund*

Måndagen den
22 maj 1978

*Om industriut-
släppen i Sten-
ungsund*

säkra mottagningsförhållanden i hamnarna och dessutom att fartygen sedan rensar sina tankar genom att släppa ut detta gift i havet. Man frågar sig med indignation: Hur länge skall fartygen få hålla på att släppa ut sådant – i många fall gäller det olja, men här kommer detta gift in – utan att vi reagerar ordentligt från samhällets sida och får någonting gjort? Det får naturligtvis inte vara på det här viset. Det sägs i rapporten att mottagningsförhållandena inte har ordnats ordentligt, och då måste vi se till att göra det.

Jag framhöll i inlägg tidigare – och det var också medtaget i vår motion – att det är självklart att samhället måste ta förstahandsansvaret för det här arbetet. Det måste ske på samhällets villkor och inte på industrins, och därför måste samhället ta ledningen. Men industrin har mycket god expertis och har självklart också skyldighet att ställa ekonomiska medel till förfogande. Här är det fråga om stora totala investeringar, för en enda anställd 5–6 miljoner och totalt flera hundra miljoner. Det rör sig om giftig, miljöstörande industri, och då är det självklart att vi från samhällets och från allmänhetens sida kräver att man så långt det är möjligt ordnar detta som rör de miljöstörande utsläppen.

Jag har velat ta till orda i den här debatten för att framhålla den oro som vi känner.

Konjunkturförhållandena har gjort att en del av utvecklingen i Stenungsund har hållits tillbaka av naturliga skäl. Då säger länsstyrelsen – och jag vill understryka det – att vi bör använda den tiden för att undersöka ytterligare.

Till slut skall det också sägas att även om Stenungsund är särskilt utsatt på grund av sin koncentration är det inte så – vilket också Lars-Ingvar Sörenson framhöll – att Stenungsund är unikt, inte på annat sätt än att den petrokemiska industrin är koncentrerad där. Om man mäter utsläppen i Göteborgsregionen bara fyra fem mil söderut, tror jag man skulle få värre mätutslag där.

Det här är alltså en mycket allmängiltig fråga, men låt oss i det här ögonblicket koncentrera oss på Stenungsund och se vad som kan göras där.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Evert Svensson tar upp ett helt nytt ämnesområde som jag inte har anledning att kommentera i samband med detta interpellationssvar. Vi kan vara överens om alla de risker som finns med den här typen av industrier. Det förvånar mig att Evert Svensson slutade sitt inlägg med att påpeka att dessa inte hade någonting med koncentrationen av industrier till Stenungsund att göra. Det är en fråga som vi kanske får anledning att återkomma till när alla utvärderingarna är avslutade. För mig är det helt uppenbart att om man har en sådan koncentration av industrier till ett område som fallet är i Stenungsund blir riskerna större än om industrilokaliseringen sker på ett annat sätt.

Får jag sedan säga till Lars-Ingvar Sörenson att jag i dag tyvärr inte kan besvara de följdfrågor som han ställde med anledning av interpellationssva-

ret. Just de frågorna bereder vi nämligen nu inom departementet, och det vore oriktigt av mig att ge ett svar som inte kunde bli fullständigt och som skulle handla om förhållanden där jag inte ens själv vet hur det definitiva beslutet kommer att utformas.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag vet inte, herr jordbruksminister, om vi har olika synpunkter på koncentrationen av den petrokemiska industrin och oljekraftverket i Stenungsund. Jag tror att det framgår ganska tydligt av mitt inlägg här och av vår motion att jag ser med särskild oro på denna koncentration. Vad jag ville säga i mitt inlägg var – och det var herr Sörenson också inne på – att trots denna koncentration förekommer det miljöstörande industrier också på andra platser i regionen; jag pekade på Göteborg. Det skulle betyda att om man hade förlagt alla industrier som nu finns i Stenungsund till Göteborg hade man inte förbättrat förhållandena utan snarare försämrat dem.

Jag tog upp ett nytt område, utsläppen från fartyg, därför att jag ytterligare ville understryka att vi även på sjöfartens område har att göra med en farlig verksamhet där vi måste vara väldigt observanta.

Jag hoppas att vi i samband med budgetarbetet kommer att få erfara att länsstyrelsen har fått en förstärkning. Och jag hoppas att vi ganska snart skall få till stånd den utredning som länsstyrelsen har begärt. Denna begäran har framställts av förtroendenämnden. Det skall väl inte framdeles kunna sägas att vi hade en centerpartistisk jordbruksminister som inte gjorde allt vad han kunde. Vi kan nu tyvärr säga att vi har en centerpartistiskt styrd kommun som heter Stenungsund och vars hälsovårdsnämnd är mycket underbemannad.

LARS-INGVAR SÖRENSON (s):

Herr talman! Det är riktigt, som Evert Svensson antydde i sammanhanget, att den lägesrapport som länsstyrelsen har utarbetat har överlämnats som någon sorts het potatis till regeringen, eftersom man fann att materialet med hänsyn till de tillgängliga personella resurserna växte länsstyrelsens naturvårdsenhet över huvudet. Lägesrapporten upptar också kunskaper om att det, som Evert Svensson sade, inte bara är Stenungsundsregionen som är drabbad. Det finns ju petrokemiska industrier också i Göteborg och i norra Bohuslän. Men vad som är intressant i sammanhanget och som delvis sammanfaller med vad jordbruksministern är inne på är att länsstyrelsen vill göra en studie i Stenungsund av det skälet att man där från början hade en unik naturresurs. Fram till etableringen av dessa industrier hade man här orörd mark. Nu kan man alltså gå in i ett material beträffande något som från början har varit orörd mark och se vilken effekt industrierna – mycket starkt koncentrerade till den petrokemiska branschen och processtekniken – har haft på det här orörda området, som är orört i fortsättningen också i den bemärkelsen att det inte upptar några egentliga andra större föroreningskällor. Jag förstår det hela så att det är den delen som jordbruksministern är intresserad av. Det utesluter inte att om man får fram ett bra och värdefullt

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

*Om industriut-
släppen i Sten-
ungsund*

*Om framtidsutsik-
terna för Berol
Kemi AB i Örn-
sköldsvik*

material genom den här forskningen kan det – vilket jag förstår att Evert Svensson är ute efter – användas i samband med andra industrilokaliseringar av den här typen eller mer komplexa lokaliseringar i andra sammanhang.

Jag vill särskilt understryka att jag inte ser mig som någon modern grönavgångsfanatiker eller katastrofpolitiker på det här området, utan jag utgår från att det är industrisamhället som måste försvaras. Jag utgår också från, som jag tidigare sade, att det främsta hindret för att utveckla industrisamhället f. n. ligger på det miljötekniska området. Det är där vi vet för lite för att vi skall kunna gå vidare och samtidigt känna ansvar för samhället i sin helhet.

Där kommer också en annan aspekt in, som jordbruksministern berörde något i sitt svar till mig. Han talar vid ett tillfälle om att om det visar sig riktigt att koncentrationen är för hög, att man lagt för många ägg i samma korg, kan det bli nödvändigt att lokalisera eventuella utvidgningar till andra områden. Den andra sidan av den problematiken är alltså den regionalpolitiska och ekonomiska delen, som man kan se på ett annat sätt.

Stenungsund har nu fått en ställning som industrisamhälle, där människor skall försörja sig med hjälp av industriell teknik. Om man då utlokaliserar eventuella utvidgningar kan det mycket väl tänkas att de ekonomiska effekterna för det samhället blir sådana att vi måste gå in och hjälpa till genom att lägga andra ägg i den här korgen än bara av det slag som nu ligger där. De andra äggen skulle då, om forskningsresultaten pekar i den riktningen, kunna vara de som har att göra med miljöhanteringen. Den miljösparande teknologin skulle då på ett lämpligt sätt kunna etableras i Stenungsund och ge en mer mångfasetterad industriell karaktär åt området.

Jag har velat säga detta därför att jag har inte bara den miljöpolitiska aspekten utan även de ekonomiska och regionalpolitiska aspekterna med i bilden när jag framställer problemen på det här sättet. Jag hoppas att jordbruksministern också ser frågorna så.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om framtidsutsikterna för Berol Kemi AB i Örnsköldsvik

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Gustav Lorentzons* (vpk) den 28 april anmälda fråga, 1977/78:441, och anförde:

Herr talman! Gustav Lorentzon har frågat om det existerar planer på en nedläggning av Berol Kemi i Örnsköldsvik och vad min uppfattning är om företagets framtid.

Berol Kemi arrenderar av MoDo enligt ett långtidskontrakt anläggningar och utrustning i Domsjö, Örnsköldsvik. Personalen, ca 220 personer, är formellt anställd hos MoDo. I Domsjö tillverkas bl. a. oxoprodukter och cellulosaderivat.

Berol Kemis resultat har under de två senaste åren kraftigt försämrats. Detta har inneburit stora påfrestningar på företagets finansiella ställning. I

syfte att komma till rätta med problemen har man inom företaget startat ett rekonstruktionsprogram. De olika verksamhetsgrenarna går igenom, och underlag för beslut om företagets långsiktiga inriktning och struktur tas fram. Avsikten är att en sammanhållen plan skall vara klar i slutet av året. I avvaktan på denna plan råder investeringsstopp inom Berol Kemi.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om statlig medverkan i finansieringen av uppförandet av en oxoanläggning i Stenungsund. Denna anläggning beräknas komma att säkerställa råvaruförsörjningen för Domsjöfabriken.

Det finns enligt företagsledningen i dag inga planer på att lägga ned tillverkningen i Domsjö.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

Svaret kan vid en snabb läsning verka positivt. Där sägs att det i dag inte föreligger några planer att lägga ned tillverkningen i Örnsköldsvik. Men då inställer sig omedelbart frågan: Varför stoppades förhandlingarna mellan Mo och Domsjö och Berol Kemi om långtidskontraktet och köp av mark och annat?

Det inleddes nämligen förhandlingar mellan Berol Kemi och Mo och Domsjö om att det osäkra arrendeavtalet från 1973 skulle sägas upp och ersättas av femtonårsavtal från den 1 januari 1978. Dessa förhandlingar gällde också ansvaret för personalen – denna skulle övertas av Berol Kemi – och köp av marken. Men i februari kom order från VD i Berol Kemi om stopp för investeringar, och då stoppades också förhandlingarna om långtidsavtalet för fabriken i Örnsköldsvik.

Känt är i detta sammanhang att den nye verkställande direktören, Ralph Edebo, inte är särskilt entusiastisk för Berol Kemi. En tidning i Ångermanland som jag gärna skulle vilja citera i detta sammanhang säger:

”Edebo var tidigare marknadsdirektör i Statsföretag. Han avrådde 1973 Statsföretag från att köpa Domsjö Kemiska Fabriker.

I sin egenskap av styrelseledamot i Berol har han från första sammanträdet gått emot den jätteinvestering i Stenungsund, oxoprojektet, som skulle trygga råvaruförsörjningen till Domsjöfabriken.”

Vidare säger tidningen: ”På Statsföretag talar man föraktfullt om vilket vansinne oxoprojektet är.”

Man kan då ställa frågan: Vilken framtid har en dylik investering, om hela företagsledningen ogillar den? Jag skulle vilja fråga industriministern: Vilken framtid har egentligen företaget i Örnsköldsvik, när företagsledningen enligt tidningen ogillar de investeringar som regeringen har beslutat om? Vilket intresse har Berol Kemis ledning över huvud taget för en fortsatt verksamhet i Ö-vik? Svaret där är avgörande för om oron bland de över 200 anställda skall kunna stillas.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag vill erinra Gustav Lorentzon om vad jag sade i mitt svar: Företaget är inne i ett rekonstruktionsprogram och företagets ledning måste

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

*Om framtidsutsik-
terna för Berol
Kemi AB i Örn-
sköldsvik*

Måndagen den
22 maj 1978

Om sysselsättningen inom den manuella glasindustrin

rimligen få arbetsro så länge det programmet är under utarbetande. Man kan heller knappast avkräva företaget några besked beträffande den mera långsiktiga inriktningen.

Det var efter noggrann analys av projektet som regeringen för riksdagen framlade förslaget om att i särskild ordning finansiera oxoprojektet i Stenungsund, som också är en förutsättning för fortsatt drift i Örnköldsvik. Det kan vitsordas att den företagsekonomiska lönsamheten för projektet på kort sikt inte är vad man skulle önska. Men vår bedömning är att detta projekt på lång sikt är nödvändigt för att trygga en rimlig utveckling av petrokemin här i landet. Dessutom har projektet också långsiktigt sina företagsekonomiska förtjänster. Detta gjorde det angeläget att genomföra investeringarna.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill hoppas att det inlägg som industriministern nu gjorde skall vara ytterligare en bekräftelse på vad han sagt i sitt svar, nämligen att produktionen i Örnköldsvik skall kunna fortsätta även om man i dag inte kan ge några långsiktiga löften.

Men det är inte bara från sysselsättningssynpunkt som det har betydelse att Berol Kemi i Örnköldsvik kan fortsätta sin verksamhet. Även när det gäller att utveckla den kemisk-tekniska forskningen i vårt land skulle denna fabrik kunna spela en väsentlig roll.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om sysselsättningen inom den manuella glasindustrin

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Bernt Nilssons* (s) den 14 april anmälda interpellation, 1977/78:162, och anförde:

Herr talman! Bernt Nilsson har frågat mig dels om regeringen nu vill medverka till att de anställda vid glashyttan i Björkshult ges fortsatt anställning vid hyttan, dels om regeringen är beredd att snabbt lägga fram en realistisk utvecklingsplan som anger hur den manuella glasindustrins framtid skall säkras.

Bakgrunden till Bernt Nilssons frågor är bl. a. den riksdagsdebatt rörande den manuella glasindustrin som ägde rum den 9 mars i år.

Vid detta tillfälle hade jag att besvara frågan huruvida regeringen var villig medverka till att de anställda vid glashyttan i Björkshult kunde ges fortsatt sysselsättning vid hyttan. Regeringen hade vid denna tidpunkt att ta ställning till en ansökan om statligt stöd i olika former för fortsatt drift vid Björkshults glasbruk. Mitt besked till Bernt Nilsson var att jag kommit till den uppfattningen att de marknadsmässiga och företagsekonomiska förutsättningarna inte kunde anses vara sådana att en statlig satsning var försvarbar och att mitt förslag till regeringen därför skulle bli att stöd inte skulle utgå.

En ny ansökan om statligt stöd för fortsatt drift av Björkshults glasbruk har inkommit. Denna skiljer sig inte i några väsentliga avseenden från den tidigare behandlade. Regeringen har behandlat den nya ansökan och därvid funnit att den i ansökan angivna utvecklingen för den nya verksamheten vid glasbruket inte kan anses vara realistisk. Den analys av förutsättningarna för företaget som har skett, bl. a. med hjälp av branshexpertis, visar att företaget för fortsatt drift är i behov av kontinuerligt statligt stöd.

Jag vill framhålla att stöd i form av bl. a. IG-lån och lokaliseringsstöd förutsätter att långsiktig lönsamhet kan bedömas uppnås i de företag som erhåller stöd. Det underlag som nu föreligger visar att denna förutsättning inte är uppfylld för glashyttan i Björkshult. Mitt besked till Bernt Nilsson är således att regeringen beslutat lämna den nu aktuella ansökan om statligt stöd utan bifall.

Bernt Nilsson efterlyser en "realistisk utvecklingsplan" för den manuella glasindustrin. Låt mig erinra om att regeringen i början av år 1977 i en särskild proposition (prop. 1976/77:61, NU 1976/77:37, rskr 1976/77:283) föreslog kraftigt ökade statliga insatser för branschen under en treårsperiod. I propositionen har regeringen redovisat sin syn på formerna för samhällets medverkan för branschens utveckling samt på vilka områden och med vilka belopp insatserna bör sättas in. Vidare framgår av propositionen att de statliga insatserna måste ses som ett komplement till företagens egna ansträngningar. Regeringen har med detta anvisat en arbetsmetodik för branschens vidare utveckling. Om man kallar detta för en utvecklingsplan eller något annat är av underordnad betydelse. Det väsentliga är att ändamålsenliga åtgärder vidtas, och så har också skett.

Jag vill samtidigt framhålla att behovet av industripolitiska insatser för olika branscher successivt måste omprövas. Detta gäller självfallet även den manuella glasindustrin. Regeringen har nyligen gett industriverket i uppdrag att utreda verksamheten med de s. k. branschprogrammen. Utgångspunkten för uppdraget är att branschprogrammen skall vara tidsbegränsade. Mot den bakgrunden skall verket dels överväga när programmen för de olika branscherna lämpligen kan avslutas, dels lägga fram förslag till åtgärder som föranleds av övervägandena. Övervägandena skall innefatta bl. a. en bedömning av dels hittills uppnådda resultat, dels den utveckling som kan förutses för berörda branscher. Enligt vad jag har inhämtat avser industriverket att i detta arbete särskilt uppmärksamma bl. a. glasindustrins problem. Industriverket kommer med sin avrapportering i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1979/80.

När industriverkets utredningsmaterial föreligger får det övervägas om ytterligare statliga insatser för den manuella glasindustrin är nödvändiga.

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Det är självklart att jag är besviken på det, t. o. m. mycket besviken. Både jag och i synnerhet de glasarbetare som är berörda är ledsna och kanske i viss mån litet konfunderade.

Måndagen den
22 maj 1978

*Om sysselsättning-
en inom den ma-
nuella glasindustrin*

Industriministern tillhör ett parti som under valrörelsen lovade decentralisering så långt som möjligt. ett parti som gick ut och lovade 400 000 nya jobb, varav 270 000 inom industrin. I Kalmar län skulle vi, enligt det partiets löften, under en tioårsperiod få 2 000 nya jobb varje år. Jag tror också att regeringen har givit människorna i Högsby kommun, där Björkshult ligger, förhoppningar genom att man införde Högsby kommun i den s. k. grå zonen.

Vad händer sedan när stöd verkligen behövs? Jo, då säger industriministern och regeringen att de marknadsmässiga och företagsekonomiska förutsättningarna inte föreligger i det här fallet. Borta är då löftena om decentralisering. Man klarar inte ens av att behålla de jobb som finns utdecentraliserade. Jag kan försäkra industriministern att Björkshults glasbruk verkligen är decentraliserat eftersom det är den enda sysselsättning som över huvud taget finns på den orten.

I stället för ett infriande av löftena om 270 000 nya jobb inom industrin, har vi fått en minskning med närmare 100 000 jobb under de två år som den borgerliga regeringen har styrt det här landet.

Man kan i det här sammanhanget ställa sig frågan: Vad är det för mening med att inlemma en kommun i den grå zonen när man ändå inte gör någonting där när det verkligen behövs?

Vid den debatt som vi den 9 mars hade i samma fråga lovade industriministern att regeringen var beredd att stödja projekt om det framkom förslag som hade en realistisk nivå. Nu återoppar industriministern branschexpertis. Jag vet inte vem som åsyftas i det sammanhanget men det kunde vara intressant att få veta det. Är det disponenten på Lindshammars glasbruk, riksdagsmannen Erik Hovhammar, eller vem är det som har varit branschexpertis och sagt att de marknadsmässiga och företagsekonomiska förhållandena inte föreligger? Man har anledning misstänka att det kanske är expertis som är involverad i glasindustrin i övrigt.

Länsstyrelsen i Kalmar län har gjort en undersökning som anger att det är samhällsekonomiskt lönsamt och försvarbart att satsa på Björkshult, och jag utgår från att industriministern har läst det här aktstycket. Det blir visserligen en mindre förlust de två första åren, men på sikt är det ändå lönsamt för samhället att satsa på glasbruket. Man räknar med att samhället skulle vinna 6–7 milj. kr. om man inte lägger ned glasbruket i stället för att vid en nedläggning tvingas vidta vissa kostnadskrävande åtgärder som självfallet följer med en sådan.

Jag tycker att det är ofattbart att en decentraliserande regering och industriminister inte nämner någonting om detta utan nonchalerar det. Vore det ändå inte, med hänsyn till de fakta som länsstyrelsen har tagit fram, idé att ompröva nedläggningsbeslutet? Jag vill å det livligaste rekommendera att det sker en omprövning. Man kan i annat fall fråga: Hur har industriministern tänkt sig att glasarbetarna i Björkshult i fortsättningen skall försörja sig? Några jobb inom en mycket stor räjong finns inte. Hur skall hela samhället Björkshult kunna leva vidare? Några andra utkomstmöjligheter finns som sagt var inte.

Om nu nedläggningsbeslutet trots allt står fast, är regeringen då beredd att

aktivt medverka till att det kommer en ersättningsindustri till den här orten? Det är en följdfråga som jag vill ställa i sammanhanget.

Industriministern tror inte på planer, i synnerhet inte inom glasindustrin; det markerade han förra gången vi diskuterade den här frågan. Det är de fria marknadskrafterna som skall verka, det är de som skall ordna allt till det bästa och styra händelseförloppet.

I anslutning till min fråga om en realistisk utvecklingsplan för den manuella glasindustrin hänvisar industriministern till propositionen 1976/77:61; genom den skulle enligt industriministern ändamålsenliga åtgärder ha vidtagits. Propositionen gav visserligen litet mera pengar till branschen, men någon utvecklingsplan innebar den sannerligen inte. Tycker industriministern att det är bra, när de ändamålsenliga åtgärder som han åberopar leder till att det ena glasbruket efter det andra läggs ned? Är det en ändamålsenlig utveckling som sker då? Är det ändamålsenligt att antalet anställda inom branschen minskar mycket snabbt så som har skett på senare år?

Nu har industriverket fått i uppdrag att utreda den manuella glasindustrins problem och avrapportera sitt arbete till budgetpropositionen 1979/80. Därefter, säger industriministern, skall det övervägas om ytterligare insatser blir nödvändiga. Det innebär att den nuvarande utvecklingen kommer att fortgå ett antal år utan att det händer någonting.

Man behöver inte vara expert för att begripa att det måste till andra insatser för den manuella glasindustrin, om den skall överleva i den omfattning som den f. n. har. Och de insatserna behövs nu, innan flertalet av glasbruken är nedlagda.

Av propositionen 61 framgår det klart att det är företagens egna åtgärder som kommer att styra utvecklingen. Eftersom dessa företag inte har förmåga att komma överens sinsemellan kommer utslagningen att fortgå, och det ena företaget efter det andra kommer att bli konkursmässigt.

Industriministern och regeringen åser detta helt passivt och låter det fortsätta. Kanske är det ett led i regeringens ställningstagande att struktur-omvandlingen inom den manuella glasindustrin skall tillgå på det här sättet, trots alla vackra löften om motsatsen, om decentralisering osv. Varför tar inte regeringen ett mera handfast tag i den här frågan och påverkar den på ett mera aktivt sätt? Varför uppställs det i samband med de statliga ekonomiska insatserna inte vissa villkor, som företagen bör se till att uppfylla?

Här har tidigare pekats på – och jag vill också göra det nu – att man utan tvivel skulle kunna samordna sig på ett betydligt bättre sätt inom branschen i vad gäller marknadsföringen och exportansträngningarna, men man kan inte komma överens. Regeringen sitter bara och låter det hela rulla och säger att det är företagen själva som skall styra utvecklingen. De får visserligen litet pengar, men det är de som skall ta initiativen. Varför inte ställa villkor om gemensam forskning, om gemensam produktutveckling? Varför skulle man inte kunna tänka sig att glasindustrin t. o. m. skulle kunna ha gemensam administration, i varje fall till väsentlig del?

Jag tror att det finns en rad områden där man skulle kunna samordna i stället för att motarbeta varandra, som man gör nu, när man bara sitter och

väntar på att den andre skall dö för att man skall kunna ta hand om hans bitar. Företagen klarar inte det här, men staten skulle kunna påverka och styra utvecklingen, om man nu ville det.

Jag vet att industriministern sliter hårt med varvsfrågorna, som naturligtvis är stora. Visserligen är det inte så många berörda inom den manuella glasindustrin, men alternativ sysselsättning saknas på flertalet av de orter där vi har glasbruk. Detta har mycket stor betydelse för de orternas förhållanden – kanske t. o. m. större än när det gäller varvsorterna, totalt sett. Skulle man inte kunna tänka sig att industriministern försökte ta tag i de här frågorna och slita litet med dem också? Det gäller att snabbt ta fram en utvecklingsplan i stället för den utredning som nu industriverket gör och som inte blir färdig förrän om några år. Under tiden kommer som sagt ytterligare nedläggningar förmodligen att aktualiseras. Planen borde gå ut på att man skulle kunna bibehålla samtliga glasbruk som f. n. finns inom landet. Man skulle t. o. m., tror jag, med fördel kunna ha en samordning inom Norden, om regeringen ville ta tag i dessa frågor och arbeta med dem. Men gör det snabbt i så fall, innan det blir för sent! Se till att påverka medan tid är! Dröjer det för länge, kan det vara för sent att över huvud taget börja syssla med detta.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Regeringens chockerande besked att inte bevilja begärt lån till Björkshults glasbruk har skapat stor oro i länet och hos de anställda i hela glasbranschen. Vilket bruk och vilken ort står i tur härnäst? Konkurs föreligger ju också beträffande Pukebergs Glasbruk i Nybro. Man har nu den centerledda regeringens välsignelse för att utan sociala hänsyn lägga ned mindre bruk och lämna bruksorterna åt deras öde. I valrörelsen sades det många vackra ord om de små företagens betydelse och människornas rätt till bosättning även i glesbygden. Socialdemokraterna beskyldes för koncentrationspolitik och småföretagsfientlighet.

I centerns valprogram ställs två frågor till dem som inte ställde upp på kravet på 400 000 nya jobb, nämligen: Vilka grupper av människor skall uteslutas från rätten till arbete? Vilka regioner skall uteslutas?

Hur känns de frågorna i dag?

Ytterligare vackra ord finns i regeringsförklaringen:

”Regeringen skall föra en politik för sysselsättning och boende i alla delar av landet.”

Vidare heter det:

”Regionalpolitiken skall förstärkas, så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service samt en god miljö. Bebyggelse i glesbygder och i mindre tätorter skall underlättas. Samhällsplaneringen inriktas på att i större utsträckning samordna boende, arbete, service och fritidsfunktioner.” När man nu har tillfälle att kunna förhindra en utveckling i rakt motsatt riktning, så utnyttjar man inte detta tillfälle.

Herr talman! Det är en fråga om politiskt förtroende. Målsättningarna är borta, löftena likaså.

Hur ser glasbranschen i övrigt ut i dag? Antalet anställda är 1 900. Sedan

valet har man gjort sig av med 600 arbetstillfällen. Branschen domineras av två ägargrupper. Uppsala-Ekeby och Wallenberggruppen.

Vid motionsbehandlingen här i kammaren den 7 april i år frågade jag: Hur kommer dessa ägare att agera i fortsättningen? Tänker man göra nödvändiga arbetsmiljöinvesteringar o. d. vid de små bruken, eller koncentrerar man insatserna till några få orter? Vi kanske får svaret i dag. Uppsala-Ekeby har bolagsstämma i dag, och i bokslutet antyds att vissa små glasbruk skall läggas ned. Kommer regeringen att tillåta detta också? Eller tänker man lyssna på de förslag som har förts fram från de anställda och i ett par motioner här i riksdagen?

Vi har krävt att det sker en snabb utvärdering av stödet till den manuella glasindustrin och att man bestämmer sig för för det första att bevara denna glasindustri, för det andra att tillsammans med de anställda gemensamt planera för branschens framtid och storleken av denna samt för det tredje att göra speciella insatser för de orter som redan drabbats av nedläggning.

Utöver de samhällsekonomiska aspekterna, människornas rätt till arbete och orternas rätt till fortsatt liv finns ytterligare en sida av saken. Vi har kvalitet och yrkesskicklighet och vi har en ur kulturhistorisk synpunkt unik brukstradition. Vi har inte råd att göra oss av med detta kulturarv. Jag tycker att industriministern skulle ta en diskussion med utbildningsministern om huruvida det är ett väsentligt kulturarv. Det är det enligt min mening.

Det hotas dock av den utveckling som skett i branschen och som har fått regeringens stöd. En bransch som minskar med 200–300 anställda om året och nu bara består av 1 900 anställda borde ge regeringen anledning till oro.

Jag har tidigare frågat industriministern om regeringens målsättning för den här branschen, och jag tycker jag har all anledning att upprepa frågan i dag. Skall vi acceptera ytterligare nedläggningar? Hur många i så fall? Anser industriministern att det vore till fördel med ett enda företag i branschen med produktion vid kanske två eller tre bruk?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bernt Nilsson vill gärna liksom vid tidigare tillfällen göra detta till en allmänpolitisk debatt, och det kan i och för sig vara befogat. Men jag tycker kanske att man då skall ha en rimlig utgångspunkt för sina frågor.

När det gäller det här speciella ärendet har vi alltså noga gått igenom den samhällskalkyl som utförts av länsstyrelsen i Kalmar, och vi kan vitsorda att den så långt det gäller de samhällsekonomiska kostnaderna är riktig. Men den grundar sig på ett mycket bräckligt, för att inte säga felaktigt, underlag när det gäller kostnaderna för den fortsatta driften vid Björkshults glasbruk. Man har i stort sett tagit för gott de uppgifter som finns i ansökan. Våra analyser visar att det, med hänsyn till situationen på marknaden och de andra företagsökonomiska omständigheter man måste beakta i ett fall som detta, inte håller. Det förutsätter alltså att man går in i ett förfarande med permanent subventionering av driften vid glasbruket. Det står då i strid mot det

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

Om sysselsättningen inom den manuella glasindustrin

Måndagen den
22 maj 1978

*Om sysselsättning-
en inom den ma-
nuella glasindustrin*

riksdagsbeslut som ligger till grund för det branschprogram vi har nu och som också socialdemokratin gett sin anslutning, i varje fall i det principiella avseendet att ha strukturinsatserna riktade mot företag som har en chans att överleva. Annars utsätter man både bygd och anställda för illusioner och falska förhoppningar om vad som är rimligt och riktigt för framtiden.

Min fråga här i dag till Bernt Nilsson som jag gärna skulle vilja ha svar på – den är grundläggande för att vi över huvud taget skall kunna diskutera denna fråga – blir då: Innebär Bernt Nilssons kritik av mitt svar att socialdemokratin har omprövat sin inställning till branschprogrammet och att man nu är beredd att gå in i ett förfarande med permanenta subventioner i den manuella glasindustrin? I så fall är det en mycket anmärkningsvärd kursändring av socialdemokratin, som man ju inte har förordat i någon annan bransch och som helt skulle rubba förutsättningarna för den industripolitik vi nu har.

När det sedan gäller det yttrande där Bernt Nilsson ifrågasätter våra experters opartiskhet, så faller det på sin egen orimlighet. Våra experter är självfallet branschkunigt folk i och utanför statens industriverk som kan branschen och som inte har några partsintressen. Jag tycker att insinuationen från Bernt Nilsson om partiskhet är mindre snygg och inte bör förekomma i en sådan här debatt.

Likaså är det en orimlighet när Bernt Nilsson säger att vi litar till marknadskrafterna. Den massiva industripolitiska satsning vi har gjort från regeringen vittnar väl om att vi om någon är beredda att aktivt medverka till att företag som har en chans att överleva också skall få möjligheter att göra detta.

Jag kan också med hänvisning till Bernt Nilssons fråga vitsorda att andra projekt i Högsby, projekt som uppfyller de företagsekonomiska förutsättningarna, självfallet skall få allt stöd – detta har jag haft anledning att meddela både kommun och fack vid flera tillfällen, eftersom detta ärende har varit föremål för en ganska lång behandling. Jag beklagar verkligen att glasbruket inte kan räknas till de projekt som bedöms ha en chans att leva vidare och utvecklas.

Bernt Nilsson gjorde ett överraskande påpekande om att denna fråga nu kommer att ta flera år. I mitt svar antyds att vi redan till nästa budgetår är beredda att lägga fram ett nytt programförslag för den här berörda branschen liksom att göra revideringar av de nuvarande programmen. Jag vill därför betona för Bernt Nilsson att den inom industriverket pågående utredningen sker med all önskvärd skyndsamhet. Vi räknar alltså med att redan till hösten ha underlag för att göra nya överväganden beträffande de insatser vi bör göra när det gäller den manuella glasindustrin.

Men, herr talman, skall vi fortsätta den här debatten, så är den centrala frågan, om socialdemokratin är beredd att gå in i ett långsiktigt subventionsförfarande. Jag är nämligen medveten om att det finns flera glasbruk som har en likartad produktionsinriktning som man har i glashytan i Björkshult och som har lönsamhetsproblem. Av rena rättviseskäl måste dessa i så fall kunna komma i åtnjutande av denna nya typ av branschstöd. Jag är för min del inte

beredd att vitsorda ett sådant system, men det vore intressant att veta om oppositionen i det här fallet radikalt har omprövat sin inställning.

Nr 148

**Måndagen den
22 maj 1978**

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Nej, jag har inte någon trängtan efter en allmänpolitisk debatt, som industriministern säger. Men det må vara mig förlåtet att jag åberopar de synpunkter, löften och idéer som det parti industriministern tillhör gick ut med i valrörelsen och som man nu glatt överger utan vidare.

Så till frågan om branschexpertisen. Av svaret framgår inte hur denna är sammansatt, och det skulle i och för sig ha varit intressant att få veta. Av industriministerns senaste inlägg fick jag nu reda på att representanter för industriverket ingår. Jag skulle gärna vilja ha namnen på dem som ingår, för här kan ju finnas motstridiga uppfattningar bland dessa experter i samband med undersökningarna. I varje fall länsstyrelsens undersökning visar emellertid klart att man samhällsekonomiskt skulle vinna på att bibehålla företaget under de två första åren.

Vidare vill jag säga att vi från socialdemokratisk sida självfallet inte har anledning att ompröva vårt ställningstagande i det avseendet att man kan hålla på och driva ett företag som går med förlust hur länge som helst. Men vi har den uppfattningen att regeringen borde ta tag i de här frågorna och mera aktivt påverka företagen genom att ställa villkor, så att hela branschen om möjligt kan bibehållas. Vi tror att regeringen, om den gjorde det, skulle kunna få lönsamhet på samtliga de glasbruk som f. n. finns – allt beror på hur man hanterar dessa frågor. Men regeringen säger i dag: O.K., vi går in med stöd här, men sedan är det företagen som skall styra utvecklingen. Ni ställer inte upp några villkor i sammanhanget, utan det är i princip företagens egna insatser som skall styra utvecklingen. Ni överlåter åt de fria marknadskrafterna att styra och litar alltså helt på dessa marknadskrafter, trots att ni ser att företagen inte kan komma överens i samband med de här frågorna. Som här har anförts försöker ju ett par grupper att slå ut alla de mindre företagen i stället för att samarbeta som man borde göra.

Industriministern sade att andra projekt i Björkshults kommun skall få allt stöd. Men min fråga var, om regeringen aktivt vill medverka till att något företag kan lokaliseras till Björkshult för att på så sätt skapa alternativ sysselsättning för den händelse glashyttan kommer att läggas ned.

Det förvånade mig att industriministern sade att regeringen är beredd att ompröva det s. k. branschprogrammet före framläggandet av budgetpropositionen 1979/80. I svaret från industriministern står det att glasindustrins problem skall prövas i anslutning till budgetpropositionen 1979/80. Detta innebär följaktligen att det skulle förflyta ytterligare några år innan någonting händer.

Men det branschprogram som industriministern talar om innebär ju ingenting annat än att man ställer pengar till förfogande och låter de privata företagen inom glasindustrin styra själva. Det är inte på något sätt fråga om någon styrning från regeringens sida, och jag vill för min del inte kalla det för ett branschprogram. Här krävs en realistisk utvecklingsplan där samtliga

*Om sysselsättning-
en inom den ma-
nuella glasindustrin*

företag är involverade, en plan som går ut på att vi skall få behålla den manuella glasindustrin.

Jag vill också fråga vilka ändamålsenliga åtgärder som åsytas i svaret och som skulle ha angetts i den förra propositionen. Är det, som jag redan frågat, ändamålsenligt att några hundratal personer försvinner från den här branschen varje år? Är det så regeringen vill ha det? Jag kan inte se det på annat sätt, då ju industriministern säger att det har vidtagits ändamålsenliga åtgärder. Är det ändamålsenligt att Björkshult, kanske Pukeberg och senare kanske ännu fler läggs ned? Nej, ta tag i de här frågorna på ett mera aktivt sätt och styr utvecklingen, ty företagen har, som sagt, svårt att samarbeta. Jag tror att de snarare motarbetar varandra än samarbetar med varandra. Därför måste regeringen styra, om man skall kunna komma till rätta med problemen.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! När Bernt Nilsson säger att regeringen hoppat av från en tidigare fastlagd politik är det verkligen att ta i. Jag måste säga att det kan diskuteras vem som hoppat av, för om Bernt Nilsson talar om de 400 000 nya jobben under 1980-talet är ju målet – vilket vi understrukit några gånger tidigare i de här debatterna – arbete åt alla. Härom råder det ju allmän enighet.

För att markera en viljeinriktning, en beredskap att verkligen göra någonting i den näringspolitiska planeringen, har vi tagit fram vad detta reellt innebär i form av nya arbetstillfällen. Bernt Nilsson ifrågasätter detta, och samma inställning har jag märkt hos många andra socialdemokrater. Samtidigt säger man sig acceptera målet arbete åt alla. Det är alltså en motsägelse, och jag tar därför inte riposterna i det avseendet så allvarligt. Resonemanget är föga genomtänkt, Bernt Nilsson.

Sedan fick jag då ett svar på min fråga, vilket svar utgör grund för fortsatt debatt – och det var värdefullt. Socialdemokratin vill inte ompröva det branschprogram som vi fattade beslut om under förra vårriksdagen. Man vill ha litet allmänt tal, man skall vara mer aktiv och man vill inte ha ett subventionsförfarande. Därmed sprack den här ballongen som man försökte blåsa upp när det gäller Björkshult. Industriverket, övriga konsulterade experter och industridepartementet är eniga om att den enda förutsättningen för att man skall kunna gå in och hjälpa Björkshult är att det, med hänsyn till de nuvarande kalkylerna, finns ett permanent subventionsförfarande. Annars skapar man ingen trygghet för de anställda utan ingjuter bara nya illusioner hos dem att situationen skall kunna klaras med något slags trolleri.

Här gäller det realiteter, och i detta sammanhang krävs det subventioner. Men det vill inte heller socialdemokraterna sätta in. Erkänn då, Bernt Nilsson, att ni står tomhänta när ni talar om alternativ! Vårt branschprogram fungerar ju, och branschen har utnyttjat det till en del. Det pågår en rad insatser, om vars ändamålsenlighet facket, branschens företag och industriverket är överens, men sannolikt kommer man mot detta års slut dithän att

man blir tvungen att värdera om och öka dessa insatser, kanske framför allt när det gäller exportansträngningarna. Men att bara kräva att företagen skall styra, vilket Bernt Nilsson menar skulle vara den underbara medicin som löser problemen, är verkligen att hänge sig åt illusioner. Vad det är fråga om är ändå att avsätta produkterna. Och hur, Bernt Nilsson, styr man avsättningen av produkterna? Hur styr man exportmarknadens utveckling? Det är en hemlighet som jag skulle vilja att Bernt Nilsson delade med sig av. Den är i så fall det Columbi ägg, som skulle lösa hela denna problematik.

När det gäller branschprogrammet har vi anvisat en metodik för hur glasindustrins problem skall kunna bemästras. Till principerna för den metodiken gav också socialdemokraterna sin anslutning när den frågan behandlades här i riksdagen. Att då tala om nya struktur- och utvecklingsplaner för branschen hjälper ju inte upp situationen. Det gäller inte här att ägna sig åt semantiska övningar och slagord, utan det är fråga om realiteter som berör människors sysselsättning. Det är allvarliga frågor, och då skall man inte, som Bernt Nilsson försöker göra, fara med illusioner. Här gäller det ändå att hitta en produktion som får avsättning och som därmed kan skydda sysselsättningen för de anställda. Det är vi också med vårt branschprogram febrilt sysselsatta med att skapa, och vi är även beredda att så snart som möjligt reformera detta branschprogram för att göra det ännu bättre och funktionsdugligare.

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte ytterligare gå in på de svikna vallöftena. Jag har bara inledningsvis velat erinra om dem, eftersom de ändå fanns med i bilden. Vi diskuterar den manuella glasindustrins framtid, och det är en del av den arbetsmarknadspolitiska sats som finns i mitt hemlän.

Nu säger industriministern att vi socialdemokrater markerat att vi inte vill subventionera glasindustrin, och det är riktigt. Men om nu industriministern och regeringen i övrigt mera aktivt tog tag i dessa frågor och försökte styra utvecklingen på det sätt som vi angivit, nämligen för att genom gemensamma ansträngningar få till stånd betydligt bättre avsättning för produkterna, tror jag att man skulle kunna nå resultat – om man verkligen kan marknadsföra sig.

Men alla våra glasbruk är, som jag ser det, alldeles för små för att med någon rejäl framgång kunna gå ut på världsmarknaden och sälja sina produkter. Jag tror – jag sade det också tidigare – att man med fördel skulle kunna samordna denna marknadsföring t. o. m. över hela Norden, där vi trots allt i internationella sammanhang är ganska små.

Vad är det vidare som är så ändamålsenligt i det branschprogram som industriministern talar om? Vi ser ju verkan av det här i dag. Två glasbruk är färdiga att gå i konkurs, och ändå tycker industriministern att det är ett ändamålsenligt branschprogram som vi har. Nu noterar jag med tacksamhet att industriministern ändå är beredd att ompröva insatserna på detta område tidigare än vad som har angivits i svaret.

Sedan frågar industriministern: Hur skall man då styra? Det var industri-

ministern intresserad av. Detta har jag tagit upp både den 9 mars, när vi hade diskussion senast, och i dag: Påverka, ställ villkor på företagen och ge dem inte bara pengar och låt dem inte bara själva styra utvecklingen!

Jag förstår inte vad regeringen menar med att införa exempelvis Högby kommun i den grå zonen, eftersom man inte gör någonting nu när det verkligen behövs. Man säger bara: Det är klart att kommer det ett företag så O.K., då får vi väl hjälpa till litet.

Men det kan tyvärr inte gälla för glasbruket i Björkshult. Det anses ändamålsenligt att det försvinner.

Nu har i alla fall länsstyrelsen gjort en undersökning som visar att det visserligen de två första åren inte är företagsekonomiskt lönande att bibehålla glasbruket. Men samhällsekonomiskt är det en fördel med det, och man tjänar pengar på det.

Ta ett grepp om de här frågorna och styr utvecklingen mer aktivt från regeringens sida – då tror vi att det skulle kunna gå att bibehålla de glasbruk som f. n. finns. Ge oss riktlinjer för den här utvecklingen, där man gör gemensamma ansträngningar för att säkra branschens fortbestånd. Får det gå som det gör nu, kommer vi förmodligen att få uppleva att ytterligare "ändamålsenliga åtgärder" kommer att inträffa i form av nedläggningar av ytterligare glasbruk.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om tilläggsdirektiv till studiestödsutredningen, m. m.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Doris Håviks* (s) den 28 april anmälda interpellation, 1977/78:169, och anförde:

Herr talman! Doris Håvik har frågat mig om anledningen till att tilläggsdirektiven till studiestödsutredningen försenats och när dessa direktiv kan förväntas. Vidare har Doris Håvik frågat mig om jag anser att frågan om ett förslag beträffande studiestödets utformning fortfarande är angeläget och att det därför är viktigt att utredningen utan ytterligare dröjsmål kan återuppta sitt arbete och om tilläggsdirektiven liksom tidigare direktiv kommer att ha en inriktning som innebär att social och geografisk snedrekrytering till såväl gymnasieskolan som eftergymnasiala studier undviks.

Studiestödsutredningens betänkande (SOU 1977:31) Studiestöd – Alternativa utvecklingslinjer har under hösten varit föremål för en omfattande remissbehandling. En lång rad mycket värdefulla synpunkter på det framtida studiesociala stödets utformning har inkommit till utbildningsdepartementet.

Arbetet med att på grundval av dessa remissvar utforma tilläggsdirektiv till utredningen pågår f. n. Tilläggsdirektiven kan förväntas inom den närmaste framtiden.

Självklart anser jag det angeläget att studiestödsutredningen, utifrån

tilläggsdirektiv, så snart som möjligt skall kunna fortsätta sitt arbete med att utforma förslag till ett framtida studiestödssystem.

De grundläggande målen för nuvarande studiesociala system – att skillnader i ekonomiskt, socialt och geografiskt hänseende inte skall få tillåtas påverka utbildningsvalet – kvarstår oförändrade.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation.

Ett enhälligt socialförsäkringsutskott begärde på sin tid en allsidig och förutsättningslös utredning av det studiesociala systemet i syfte att försöka åstadkomma de förbättringar som av riksdagen bedömdes erforderliga.

I september 1975 tillsatte dåvarande utbildningsministern Bertil Zachrisson en utredning som fick till uppgift att se över det studiesociala systemet.

Jag saknar just i dag flera av de borgerliga politiker som deltog i en interpellationsdebatt den 13 november 1975, där man från samtliga håll uttalade dels att utredningen tillsattes för sent, med för långt dröjsmål, dels att utredningens direktiv inte var tillräckligt långtgående för att man skulle kunna få den allsidiga och förutsättningslösa utredning som riksdagen ansåg erforderlig. Trots utbildningsministern Zachrissons svar, att han bedömde att utredningen inte bara hade möjligheter att göra en förutsättningslös och allsidig utredning utan att den även skulle se till att en sådan gjordes, var man enligt protokollet ändå inte nöjd med svaret. I direktiven – som kanske förtjänar att påminnas om – skulle utredningen ha som målsättning att utforma ett studiestöd till ungdomar i gymnasieskolan och på motsvarande nivå, vilket skulle främja rekryteringen och minska ekonomiska, sociala och geografiska hinder för sådana studier.

När studiemedelssystemet infördes var ett av dess viktigaste syften att göra det möjligt för studerande från familjer med svag ekonomi att bedriva högskolestudier. En viss utjämning skedde under senare delen av 1960-talet och de första åren av 1970-talet, men därefter har utjämningen avstannat. Utredningen kom fram till att starka skäl talar för att hemmiljön, bl. a. i form av familjens utbildningstraditioner, föräldrarnas utbildning och liknande faktorer, spelar en avgörande roll för barnens möjligheter i skolan, deras val av utbildning och val av yrke. Men även ekonomiska förhållanden, t. ex. i form av svårigheter att finansiera studierna efter grundskolan, spelar en icke oväsentlig roll för vissa grupper av elever. Utredningen blev tidigt på det klara med att alltför många föräldrar kommer i en bekymmersam ekonomisk situation när de skall försöka klara ekonomin då deras barn – ett eller kanske flera – fortsätter till gymnasieskolan.

Vi har i dag en skrämmande hög ungdomsarbetslöshet i åldersgrupperna 16–20 år, och man kan inte utesluta att studiestödet kan spela en roll i detta sammanhang. Vi var i studiestödsutredningen ganska eniga om att åtgärder behövde vidtas för åldersgrupperna 18–19 år, och vi var lika eniga om att detta borde ske snabbt. Det fanns ett önskemål i utredningen att det skulle kunna

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

*Om tilläggsdirektiv
till studiestödsut-
redningen, m. m.*

Måndagen den
22 maj 1978

*Om tilläggsdirektiv
till studiestödsut-
redningen, m. m.*

ske så snabbt att ett genomförande kunde äga rum redan den 1 juli 1978. Ingenting har emellertid hänt.

I direktiven till utredningen stod också att vi borde avlämna vårt betänkande under första halvåret 1977. Så skedde också, även om det var i elfte timmen – det avlämnades den 30 juni 1977. Remisstiden utgick den 15 december 1977. Nu är vi i slutet av maj månad 1978, men ännu har vi inte sett några tilläggsdirektiv. Också detta finner jag ganska anmärkningsvärt, mot bakgrund av att några centerpartister i en motion till detta riksmöte tagit upp frågan om angelägenheten av att hjälpa 18- och 19-åringarna och deras familjer ur den besvärliga situation som de i dag befinner sig i. Det fanns självfallet ingen anledning för socialförsäkringsutskottet att motsätta sig detta önskemål, utan vi påpekar i betänkandet – 1977/78:18 – att vi redan tidigare har betonat vikten av en förstärkning av ungdomsstudiestödet. Redan vid 1975/76 års riksmöte ansåg sig utskottet ha anledning uttala att frågan om stödet till ungdomar mellan 18 och 20 år i gymnasieskolan borde få en snar lösning – vi underströk angelägenheten av detta.

Nu har utskottet skrivit – jag skall inte referera allt här – att det enligt utskottets mening bör finnas tillräckligt underlag för ett förslag i frågan snarast.

Utskottets betänkande var alltså enhälligt. Ännu har dock ingenting hänt. Vi väntar fortfarande på direktiv. De centerpartistiska motionärernas glada tillrop om att man vill att utredningen skall arbeta skyndsamt och att det är angeläget att frågan bringas till en lösning samt att en reformering av studiehjälpen och studiemedelssystemet snart kommer till stånd vill vi gärna instämma i. Vi är inom utredningen naturligtvis beredda att ställa upp på detta, och vi skall arbeta så fort vi någonsin kan, men en grundförutsättning för att kunna starta och göra detta är ju att vi får direktiv.

Jag tackade inledningsvis för svaret, men jag får väl också litet närmare precisera vad det var jag tackade för. Det var att vi skall kunna förvänta tilläggsdirektiv inom den närmaste framtiden. Och man utgår ifrån att studiestödsutredningen skall kunna fortsätta sitt arbete så snart som möjligt. Det är de enda tidspreciseringarna som finns i detta svar.

Jag tycker att det – med förlov sagt och mycket lindrigt uttryckt – är ett mycket vagt svar. Inte minst mot bakgrund av vad man sade i den riksdagsdebatt jag har pekat på och mot bakgrund av socialförsäkringsutskottets enhälliga uttalande hade jag hoppats få ett preciserat svar, speciellt som jag tror mig veta – det är inget påstående – att utredningsdirektiven är klara men har fastnat vid någon station på vägen och lär finnas kvar där för överväganden som jag inte känner till men som jag hoppas få besked om.

Direktiven väntades komma den 1 mars. Tiden hastar. Vi bör väl inte förpumpa denna utredning?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är riktigt att direktiven är praktiskt taget klara. Men det är ibland en omständlig procedur att ta ställning till direktiv som bl. a. har så

omfattande ekonomisk innebörd som här är fallet. Men jag räknar med att direktiven skall kunna komma före sommaren.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Jag tackar för att direktiven är praktiskt taget klara och att jag hade rätt i mitt förmodande att de hade fastnat vid någon station på vägen. Det beror väl på den ekonomiska innebörden.

När vi diskuterade studiestödets utformning här i kammaren och när vi diskuterade motioner från borgerligt håll försökte vi åtminstone bibringa litet kännedom om ekonomiska realiteter. Men dem ville man i det sammanhanget helst bortse ifrån. Det var endast ovilja, sluggighet och bristande förståelse för de studerandes situation som gjorde att vi i vissa fall var tvingade att visa återhållsamhet.

Jag har fått en kallelse till ett sammanträde i studiestödsutredningen. Den är daterad den 11 maj. Det finns tre punkter på dagordningen, varav punkt 3 gäller direktiv för utredningens fortsatta arbete. Jag glädde mig åt att se den punkten på dagordningen, och jag utgick ifrån att jag kanske var sent ute med min fråga och skulle få ett svar från utbildningsministern som lät ungefär: Vi är klara med direktiven, och jag är glad att jag kan meddela att ni har möjlighet att den 29 maj diskutera dem vidare vid det sammanträde till vilket kallelse har utgått.

Men i dag när jag kom till riksdagen förelåg det en ny kallelse, daterad den 18 maj. Dagordningen innehåller fem punkter i stället för tidigare tre. Men den punkt som jag bedömde som så väsentlig – direktiven för utredningens fortsatta arbete – finns inte med på den nya dagordningen.

Något förvånad ser jag dessa två kallelser till samma sammanträde. Trodde man den 11 maj att direktiven var klara? Var de möjligen klara och hände det sedan någonting på vägen så att man nu inte ens kan diskutera de nästan klara direktiven vid det sammanträde som skall äga rum den 29 maj?

Det skulle vara klargörande om vi här fick veta att studiestödsutredningens alternativa linjer har gått något för långt, även om vi där inte har tagit ställning utan endast presenterat dem som ett diskussionsunderlag och inte funnit det angeläget att i det sammanhanget presentera de avvikande meningar vi kunde ha, eftersom vi hade möjlighet att göra det när utredningen skulle framlägga sitt betänkande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om kollektivtrafiken i Stockholms län

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *Torsten Sandbergs* (c) den 28 april anmälda interpellation, 1977/78:168, och anförde:

Herr talman! Torsten Sandberg har frågat mig om jag avser att ta initiativ till en ny "Hörjelöverenskommelse" avseende trafiken i Stockholms län med

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

Om kollektivtrafiken i Stockholms län

Måndagen den
22 maj 1978

*Om kollektivtra-
fiken i Stockholms
län*

angränsande områden.

Samarbetet mellan SJ och Stockholms läns landsting i fråga om trafikering och utbyggnad av pendeltågstrafiken i Stockholmsområdet regleras i pendeltågsavtalet från år 1966, vilket träffades i enlighet med den s. k. Hörjelöverenskommelsens intentioner. I pendeltågsavtalet finns en passus om att överenskommelsen skall omprövas efter en viss tid med avseende på investeringsplaner och därmed sammanhängande ekonomiska förhållanden.

Enligt min mening är det angeläget att en sådan omprövning kommer till stånd. Frågan måste emellertid i första hand lösas av parterna själva i förhandlingar. Sådana diskussioner förs också mellan parterna och jag utgår från att dessa diskussioner leder fram till ett positivt resultat. Jag ser därför inte för stunden något skäl till att överväga ett ingripande från statsmakternas sida.

TORSTEN SANDBERG (c):

Herr talman! Först ett tack för svaret!

Överenskommelsen mellan Stockholms läns landsting och statens järnvägar om den kollektiva trafikens ordnande inom Stockholmsregionen bygger på ett imponerande förhandlingsarbete med höga ambitioner. Principöverenskommelsen av den 17 december 1964 lade ju grunden för en kraftig utbyggnad av kollektivtrafiken i Stockholms län. Kollektivtrafiken skulle samordnas, de normalspåriga järnvägarna rustas upp, pendeltågstrafiken upprätthållas med moderna motorvagnsenheter, tunnelbanor byggas ut, skilda taxesystem anpassas i riktning mot en enhetlig taxa för hela området och statsbidrag utgå för vissa delar av tunnelbanenätet.

Ambitionerna har i stor utsträckning kunnat förverkligas. Under årens lopp har dock en del grus kastats in i maskineriet. Förutsättningarna har delvis förändrats, vilket leder till att nya eller ändrade lösningar behöver prövas när det gäller trafikens utveckling. Men det handlar också om svårigheter att komma överens med SJ om ganska självklara saker, mest beroende på – vill jag nog påstå – SJ:s alltför långtgående krav och tolkningar av avtal. Jag hade under sex år i den politiska ledningen för kollektivtrafiken i Stockholm möjlighet att följa en del av förhandlingarna. Men tiderna kan ju förändras.

I min interpellation redogjorde jag kort för trafiksituationen i Stockholmsregionen i dag och som den ter sig åren framöver. Situationen är bekymmersam. Det finns många faktorer som måste angripas, vilkas lösningar ligger på det primär- eller sekundärkommunala planet. Situationen underlättas dock inte av att viktiga förhandlingar mellan SJ och landstinget, som förutsattes i Hörjelöverenskommelsen eller närmare bestämt i pendeltågsavtalet, inte kommit till stånd eller ligger nere. I och för sig är det inte passusen om omprövning som är det viktiga, utan det är omfattningen av de problem som finns och som behöver lösas.

Låt mig göra några preciseringar. Jakobsbergs järnvägsstation har en otillbörligt smal och undermålig perrong. Utrymningsvägarna är dåliga. När

*Om kollektivtra-
fiken i Stockholms
län*

fjärrtågen dundrar förbi sker det med uppenbar fara för de personer som under vissa tider trängs på perrongen. Efter förhandlingar mellan Stockholms läns landsting och SJ har landstinget ställt i utsikt att betala hela den nödvändiga investeringen för en upprustning av stationen inkl. driftkostnaderna. SJ har emellertid ställt ytterligare krav på landstinget. Det är sådant som uppfattas vara orimliga krav. Förhandlingarna om denna station har därför inte pågått sedan något år.

Många fler järnvägsstationer har stora brister, inte minst för rörelsehindrade personer, t. ex. Huddinge och inte minst Centralen, med alla människor som dagligen skall slussas genom detta nålsöga. Till detta kommer den segslitna Flemingsbergsproblematiken och frågan om dubbelspår söderut.

I Stockholm har man nu på allvar börjat frågat sig om man i framtiden skall satsa på spårbunden kollektiv trafik längs SJ:s spår. Från allmän planerings-synpunkt måste det snarast bli ett besked om huruvida pendeltågstrafiken har utvecklingsmöjligheter eller om t. ex. matarexbussar i stället är lösningen.

Men frågorna som hopar sig gäller också samordningen mellan Stockholms län och Uppsala och Södermanlands län. Från Uppsala, Gnesta och Trosa-Vagnhäradområdet sker en betydande pendling till Stockholm. Pendlingsutbudet med det senare området uppges ha ökat från 846 personer 1970 till 1 808 personer år 1975. Trafik på linjen Södertälje-Nyköping har jag närmare berört i motionen 1977/78:1597. En förlängning av pendeltågstrafiken från Järna till åtminstone Vagnhärad borde det förhandlas om, såvida det inte är möjligt att få SJ:s fjärrtåg att stanna i Vagnhärad.

Sammantaget behöver berörda landsting och kommuner nu komma ifrån det låsta läget i förhandlingarna med SJ. Jag anser självfallet också att det bästa vore om parterna själva kommer till positiva resultat. Jag har emellertid svårt att tro på en verklig islossning utan statlig medling. Det gäller ju mycket stora, svåra och grannliga förhandlingar med många inblandade. Helst bör också en samlad, genomgripande översyn ske.

Kommunikationsministerns svar är kort men, om jag läser rätt, positivt. Kommunikationsministern finner det angeläget att det sker en omprövning av Hörjelöverenskommelsen. Detta är grundläggande. I svaret dokumenteras också en vilja att ingripa om parterna själva inte når resultat, även om det för stunden inte är aktuellt. Detta uppfattar jag också som positivt, och det tackar jag för. Min förhoppning är bara att det inte skall dröja för länge innan frågan om ett medlingserbjudande tas upp.

Vi kan nämligen inte vänta så mycket längre om resultaten uteblir.

På en punkt vill jag gärna ha ett förtydligande, om det går att få. Om det skulle bli aktuellt med en statlig medling, är då kommunikationsministern beredd att låta medlingsarbetet också omfatta samordningen av trafiken med vissa områden utanför Stockholms län? Jag har tidigare berört några av dessa områden. Självfallet är en förutsättning härvid att parterna själva inte kunnat enas om en lösning, något som jag givetvis, det vill jag upprepa, anser vore det bästa.

Måndagen den
22 maj 1978

*Om kollektivtra-
fiken i Stockholms
län*

LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Vi har återigen från kommunikationsministern fått höra att det är angeläget med en omprövning av bl. a. pendeltågsavtalet, och vi har återigen fått höra att det i första hand är parterna som skall komma överens.

Sedan finns det en passus i det korta svaret som jag gärna skulle vilja ta upp och fråga om. Kommunikationsministern säger att det nu pågår diskussioner mellan parterna. I nästa mening säger han att han utgår från att det blir positivt resultat och att det är därför som han inte för stunden vill göra något ingripande.

Pendeltågsavtalet berör också stationsutbyggnader. Får man tolka svaret så att SJ har gått ifrån sin tidigare inställning till kostnadsfördelningen, bl. a. till stationsutbyggnader, t. ex. vid Jakobsberg, som också Torsten Sandberg angav som exempel, med dess brister? SJ:s inställning i den frågan har av Kommunförbundet betraktats som ren utpressning. Kan man hoppas att den utpressningen upphör? Annars kan det knappast bli ett positivt resultat, eftersom det väl är uteslutet att SL accepterar SJ:s påslag av ospecificerade centrala kostnader. SJ:s ståndpunkt är ju ett skäl till att det hela drar ut på tiden och aldrig blir löst. Kan man tolka kommunikationsministerns formulering här – att han utgår från att det blir ett positivt resultat – på det sättet? Det är ju en ganska stark och bestämd formulering som kommunikationsministern använder.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Jag är väl medveten om att åtskilligt behöver göras för att förbättra pendeltågstrafiken, framför allt med hänsyn till dess kapacitet. F. n. är tågen fullsatta för att inte säga överbelagda i rusningstid och har alltså inte möjlighet att ta över ytterligare passagerare från landsvägstrafiken.

SJ har sedan flera år i uppdrag av regeringen att utreda en förutsättning för förstärkning av kapaciteten på bandelen från Stockholm till Södertälje, nämligen dubbelspårutbyggnaden. Enligt vad jag har erfarit – jag har sagt det tidigare här i riksdagen – kommer vi i departementet att få den utredningens resultat nu i sommar. Jag kan därför inte närmare uttala mig om det. Men en sak är uppenbar, och det är att det blir en mycket dyrbar lösning och att det kommer att ta mycket lång tid – jag skulle tänka mig 8–10 år – innan en sådan utbyggnad av ytterligare två spår är klar.

För mig är det självklart att vi inte kan vänta så länge på den kapacitetsökning som är erforderlig. Ett annat alternativ är då att förlänga tågsätten, och det kan ske med två vagnar. Jag medger att det inte är så mycket, men det innebär väl ungefär en 25-procentig ökning. Det förutsätter emellertid att perrongerna byggs ut i motsvarande mån. Det kostar pengar – det är väl överkomligt – men det tar också tid. Nya vagnar måste byggas – det finns inga i reserv f. n. – och ombyggnad av perronger och flyttningar av växlar och liknande är också tidsödande saker.

Jag hoppas att de förhandlingar som tagits upp med den nya SJ-ledningen skall leda till resultat. Jag har uttryckt mig optimistiskt, som Lars Gustafsson

säger, i mitt svar till Torsten Sandberg. Jag utgår alltså ifrån att förhandlingarna skall leda till ett positivt resultat. Jag vet att SJ-ledningen vill komma fram till acceptabla lösningar, eftersom man anser och inser att de nuvarande förhållandena kräver det.

Huruvida SJ i de förhandlingarna, som Lars Gustafsson säger, gått ifrån sin tidigare inställning till kostnaderna för stationsutbyggnaden kan jag för dagen inte svara på. Det får vi se när förhandlingarna kommit litet längre. De har av naturliga skäl ännu inte pågått så länge.

Men jag reagerar när Lars Gustafsson säger att den hittillsvarande inställningen från SJ:s sida kan karakteriseras som utpressning. Jag har den största respekt för den tidigare SJ-ledningens ambition att leva upp till de krav på SJ-företaget som en enhällig riksdag ställt upp. Det har skötts på ett utomordentligt konsekvent sätt. Det tror jag de som har ansvaret för kostnadsutvecklingen, inte minst riksdagen, har anledning att sätta stort pris på.

Det är möjligt att man kan komma fram till acceptabla resultat med en något mindre ambition, men att kalla den inställning som den tidigare SJ-ledningen hade för utpressning tycker jag inte är tilltalande, och det vill jag bestämt opponera mig emot.

Andra frågor som tagits upp av Torsten Sandberg är delar av avtalsförhållandet mellan Stockholms läns landsting och statens järnvägar. Jag kan inte i detalj svara på de frågorna, dels därför att förhandlingar pågår, dels därför att det naturligtvis är en hel rad tekniska problem som måste lösas och som man inte kan lämna besked om utan att i detalj sätta sig in i dem.

Vad beträffar frågan om möjligheten att få persontågen att stanna vid Vagnhärad förstår jag att det kan finnas ett behov härav. Det är inget tvivel om att bebyggelseutvecklingen medfört att en stor mängd människor numera bor i Vagnhärad och dagligen pendlar till Stockholm. Men svårigheten här är att en del av sträckan Vagnhärad-Södertälje bara har enkelspår. Med den nya tågföringen med ett tåg i timmen på södra stambanan har man svårigheter att klara trafiken med bara ett spår. Dess kapacitet räcker inte till enligt de uppgifter jag fått från SJ-ledningen.

Torsten Sandbergs tolkning av tonen och ordalagen i mitt svar är riktig; svaret är positivt. Som jag många gånger tidigare sagt och givit uttryck åt även i dag är jag fullt på det klara med att väsentliga förbättringar är av nöden och att dessa behöver komma snart.

Huruvida en eventuell medling – om förhandlingarna inte går i lås – kan komma att omfatta även samordningen av trafiken inom Stockholms län med trafiken i de angränsande delarna av andra län kan jag inte säga något bestämt om. Vad jag sagt om Vagnhäradstrafiken antyder att det inte är så rasande lätt att åstadkomma sådana lösningar. Men självfallet bör inte länsgränserna vara någon oöverstiglig mur när det gäller samverkan. Det är alldeles klart att det är ett samhällsintresse att den här formen av trafik fungerar för de orter och för de människor som behöver den, vare sig de bor på den ena eller andra sidan en länsgräns.

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

Om kollektivtrafiken i Stockholms län

Måndagen den
22 maj 1978

*Om kollektivtra-
fiken i Stockholms
län*

LARS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Det var inte jag som använde ordet utpressning. Det har Kommunförbundet använt i en skrivelse till regeringen i det här sammanhanget, och det var denna jag citerade.

Men viktigare än ordvalet är måhända ändå att jag ur kommunikationsministerns formuleringar tyckte mig kunna läsa ut att vi kanske kan räkna med någon förändring i SJ:s ståndpunkter. Kommunikationsministerns formuleringar var visserligen försiktiga och svårtolkade, men om det ligger någonting i min tolkning är möjligen ändå en positiv utveckling kanske att vänta.

Vi som verkar i kommunerna inom Stockholms län har upplevt SJ:s inställning hitintills som väldigt besvärlig. Vi ser inga möjligheter att komma någonstans, om SJ fortsätter att ha denna ståndpunkt. Därför tas varje öppning i den inställningen emot med tacksamhet. Vi får avvakta och se om diskussionerna och kommunikationsministerns försiktiga uttalande i dag innebär att SJ kommer att visa en öppnare inställning i förhandlingarna med SL.

TORSTEN SANDBERG (c):

Herr talman! Egentligen är frågan om samordningen över länsgränserna när det gäller trafiken ganska självklar. Det framgår av den senaste propositionen 1977/78:92 om utbyggnad av regional och lokal trafik. Vid en sådan genomgripande genomgång av Hörjelöverenskommelsen och trafiken i Stockholms län måste man se ut över länsgränserna. Det vore mycket olyckligt om man inte skulle göra det.

Jag tolkar kommunikationsministerns uttalanden så, att han i grunden är positiv till detta. I den här återopade propositionen säger departementschefen efter en där angiven exemplifiering av länsgränsområden, där det råder stort behov av samverkan:

”Jag vill gärna understryka att utredningens beskrivning endast skall ses som en exemplifiering. Även i några andra fall kan det, som flera remissinstanser framhållit, finnas behov av interkommunalt samarbete över länsgränsen, såsom mellan Södermanlands och Stockholms län, där pendlingen ökat starkt under senare år.”

Över huvud taget är andan i den senaste propositionen att man vill försöka åstadkomma samlande lösningar mellan kommuner och även över länsgränser. Regeringen skall på flera olika sätt kunna ingripa, om man inte kommer överens.

Jag vill angående svaret och tolkningen av detta ändå säga att SJ:s nya ledning bör få en chans. Jag är kanske inte så optimistisk ändå att jag tror att det blir ett så brett och samlande resultat som vi behöver, men låt den nya ledningen få pröva att komma överens med berörda landsting och kommuner – det är väl rimligt. Ingen skulle bli gladare än jag om vi på det sättet kunde komma fram till överenskommelser, där det leder till snabbare resultat. Vi får väl avvakta litet grand till. Jag tackar en gång till för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 13.06 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då svar skulle lämnas på den återstående på dagens föredragningslista upptagna interpellationen.

§ 8 Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

§ 9 Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Björn Molins* (fp) den 26 april anmälda interpellation, 1977/78:167, och anförde:

Herr talman! Björn Molin har frågat mig

1. om jag anser att omfattningen av den organiserade ekonomiska brottsligheten har kartlagts tillräckligt,
2. vilka ytterligare åtgärder för att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten i vid mening som jag anser bör vidtas nu,
3. om enligt min mening samspelet mellan å ena sidan den organiserade ekonomiska brottsligheten och å den andra viss revisions- och advokatverksamhet utgör ett problem.

Frågan om åtgärder mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten behandlas utförligt under justitiedepartementets huvudtitel i regeringens senaste budgetproposition. Eftersom riksdagen nyligen har bifallit de förslag som regeringen där har lagt fram, avstår jag från att i detta sammanhang mera detaljerat redogöra för det åtgärdsprogram som har presenterats i propositionen.

På frågan om den organiserade och den ekonomiska brottslighetens omfattning har kartlagts tillräckligt kan jag svara följande.

Det är å ena sidan fullt klart att vi ännu inte har tillräckliga kunskaper angående den kriminalitet som det här gäller. Det går inte att göra några säkra uppskattningar om hur mycket pengar denna brottslighet omsätter eller om hur stora belopp som därigenom undandras det allmänna. Vi har också otillräcklig information om brottslighetens geografiska utbredning. Sannolikt känner vi bara till en del av de metoder som tillämpas i verksamheten.

De allvarliga samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av denna sorts brottslighet är å andra sidan redan nu så uppenbara att full enighet råder om att ökade insatser behöver göras på detta område. Det är av detta skäl som regeringen har valt att lägga fram vissa konkreta förslag utan att avbida ytterligare kartläggningar. Regeringen räknar med att kunskaperna om brottslighetens omfattning och utbredning kommer att öka efter hand som insatserna för att bekämpa den intensifieras. F. n. arbetar bl. a. en arbetsgrupp, som riksåklagaren har tillkallat, på att bearbeta och vidareutveckla den preliminära kartläggning som utfördes av en arbetsgrupp inom rikspolisstyrelsen. I den mån det fortsatta arbetet visar att andra kartläggningar i särskild ordning behöver genomföras, kommer dessa också att ske. Det finns då större förutsättningar att bedöma hur arbetet i så fall skall inriktas.

Med anledning av Björn Molins andra fråga vill jag först erinra om att

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

regeringens åtgärdsprogram mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten hittills bl. a. omfattar en översyn av den lagstiftning som är aktuell i sammanhanget, en förstärkning av polisens resurser för brottsbekämpandet, förbättrad utbildning för polis-, åklagar- och domstolspersonal samt ett vidgat och effektiviserat samarbete mellan de myndigheter som i sin verksamhet kommer i kontakt med brottsligheten i fråga.

Det är sannolikt att den resursförstärkning som har beslutats för polisens del i varje fall på sikt inte är tillräcklig för ändamålet. Det är emellertid inte bara fråga om att inrätta nya tjänster utan det gäller också att genom utbildning och andra åtgärder göra personalen ägnad för effektiva insatser. Uppbyggnaden av de nya resurserna måste därför ske fortlöpande allteftersom skilda behov dokumenteras och personal utbildas. Naturligtvis får man inte därigenom eftersätta andra sidor av polisverksamheten, t. ex. skyddet för medborgarna till liv, hälsa och egendom. Resursbehoven måste vägas mot varandra.

Termen "den organiserade och den ekonomiska brottsligheten" är förhållandevis ny och har blivit något av ett modeord. Det är därför angeläget erinra om att det från polisens och åklagarväsendets sida under senare år har gjorts betydande insatser för att bekämpa ekonomisk kriminalitet. Som exempel kan nämnas att åtskilliga komplicerade förundersökningar och domstolsprocesser har slutförts som bl. a. har avsett skattebrott, valutabrott och gäldenärsbrott. När det gäller den organiserade narkotikakriminaliteten beslöt regeringen redan i slutet av år 1976 om en kraftsamling, som bl. a. har inneburit att särskilda narkotikaenheter inom polisen har byggts upp i de flesta län. Påtagliga resultat av dessa enheters verksamhet har redan gett sig till känna.

På frågan vilka ytterligare åtgärder som enligt min mening nu bör vidtas för att komma till rätta med den aktuella brottsligheten vill jag svara att det givetvis först och främst är angeläget att sörja för att det omfattande åtgärds paket, om vilket riksdagen alldeles nyligen på regeringens förslag har fattat beslut, omsätts till praktisk verklighet. Det gäller att se till att de nya tjänsterna inom polisväsendet besätts med personal, som är ägnad för denna sorts verksamhet och kan inordnas på lämpligt sätt i organisationen. Vidare måste den beslutade utbildningen genomföras och det avsedda samarbetet mellan de berörda myndigheterna säkerställas.

Dessa åtgärder är också på gång över hela linjen. Överläggningar om hur resurserna mot ekonomisk brottslighet skall kunna användas på bästa sätt inom polisorganisationen har ägt rum mellan rikspolischefen och polismästarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. I samband med att regleringsbrev för polisväsendet för budgetåret 1978/79 utfärdas kommer regeringen att meddela närmare bestämmelser om de nya tjänster som riksdagen har anvisat medel för. I det sammanhanget avser jag också att föreslå regeringen att systemet med särskilda enheter för narkotikabekämpningen skall permanentas. I fråga om utbildningsinsatserna kan jag nämna att riksåklagaren kommer att ge 25 åklagare en omfattande särskild utbildning i bl. a. företagsekonomi. Utbildningen för omkring hälften av dessa åklagare

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

påbörjades redan i januari och pågår ännu. På polissidan kommer utbildningen när det gäller utredningar av ekonomisk brottslighet att vidgas väsentligt. Två särskilda kurser kommer att anordnas i höst. Inom domstolsverket pågår arbete med att projektera en utbildning för domare i ämnet ekonomisk brottslighet.

En fråga som Björn Molin nämner särskilt och vars betydelse även har understrukits i budgetpropositionen gäller samarbetet och informationsutbytet mellan de två myndigheter som i sin verksamhet kommer i kontakt med den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Jag ansåg vid min anmälan av budgetpropositionen – och har senare närmast stärkts i min uppfattning – att ett sådant samarbete får den bästa utformningen, om de berörda myndigheterna i första hand får utforma det själva. Arbetet härmed är också i full gång. F. n. pågår sålunda överläggningar mellan de aktuella myndigheterna i syfte att nå fram till de samarbetsformer som är mest ändamålsenliga.

En annan fråga som Björn Molin har kommit in på är önskemålet att spaningsverksamheten på området skall öka. I den delen kan jag särskilt hänvisa till att rikspolisstyrelsen den 3 april i år har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till metoder för spaning mot grov ekonomisk brottslighet. Gruppen har fått medgivande att till sig knyta experter på skattefrågor, revisionsteknik, banktekniska frågor och internationella valutafrågor.

Frågan om en allmän översyn av den lagstiftning som har anknytning till de nu aktuella formerna av kriminalitet har som bekant anförtratts åt brottsförebyggande rådet. För ändamålet har vid rådet bildats tre särskilda arbetsgrupper och en styrgrupp. Dessa grupper är nu i full gång med sitt arbete med sikte på att nå snabbaste möjliga delresultat.

Den lagstiftningsöversyn som sålunda har anförtratts åt brottsförebyggande rådet får naturligtvis inte hindra att den organiserade och ekonomiska brottsligheten även noga beaktas i det löpande lagstiftningsarbetet. Som exempel på detta kan nämnas att konkurslagskommittén på grund av tilläggsdirektiv f. n. undersöker hur man från konkursrättsliga utgångspunkter skall kunna motverka missbruk av konkursinstitutet. Ett annat färskt exempel är det förslag till lagstiftning om betalningssäkring för skattefordringar som nu behandlas i lagrådet. Till åtgärder mot denna kriminalitet i vid mening hör också att möta den organiserade brottslighetens sociala skadeverkningar och att ge stöd och hjälp åt brottslighetens offer. I det hänseendet vill jag särskilt peka på regeringens nyligen framlagda förslag till åtgärdsprogram på narkotikaområdet liksom på det arbete som bedrivs av prostitutionsutredningen.

Jag vill slutligen i denna del tillägga att Sverige även tar verksam del i de internationella ansträngningarna på området. På svenskt initiativ har utarbetats ett tilläggsprotokoll till den europeiska utlämningskonventionen, vilket helt nyligen har öppnats för undertecknande. Protokollet ger möjlighet att begära utlämning även av personer som har begått brott mot skatte-, valuta- eller tullbestämmelser. Sverige är vidare representerat i en av

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

Europarådet tillkallad kommitté med uppgift att behandla frågan om den ekonomiska kriminaliteten.

Björn Molins sista fråga gäller vad han betecknar som samspelet mellan å ena sidan den organiserade och ekonomiska brottsligheten samt å den andra viss revisions- och advokatverksamhet. I den delen vill jag först understryka att det enligt min mening inte finns någon grund för sådana generella beskyllningar mot advokat- och revisionskåren som på senare tid ibland har förekommit i den allmänna debatten. I den mån emellertid brott mot gällande lagstiftning skulle ha anknytning till revisions- eller advokatverksamhet måste denna brottslighet naturligtvis mötas på vanligt sätt. Härutöver bör framhållas att det såväl för advokater som för auktoriserade revisorer finns särskilda yrkesetiska regler som går längre än lagstiftningen. Båda dessa yrkesgrupper är också underkastade disciplinär tillsyn.

Vad som sagts nu utesluter emellertid inte att det på detta område kan finnas problem som behöver studeras närmare. Det är av detta skäl som en särskild arbetsgrupp inom ramen för brottsförebyggande rådets översyn har anförtrots att bl. a. undersöka vilken roll yrkesetiska normer inom olika verksamhetsområden spelar när det gäller att förebygga de nu aktuella företeelserna. Undersökningen avser inte bara advokat- och revisorsverksamhet utan också andra områden, t. ex. etiken inom bankväsendet, mäklarverksamheten och värdepappersmarknaden.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Jag ber först att få tacka justitieministern för svaret och för att jag fick ett så utförligt och innehållsrikt svar, vilket jag tror visar att justitieministern i likhet med interpellanten ser med allvar på den här problematiken. Bakgrunden till att jag ställt interpellationen vid den här tidpunkten är vissa uppgifter i massmedia.

I Svenska Dagbladet den 31 mars uttalade polismästaren i Stockholm sin stora oro över att kampen mot den ekonomiska brottsligheten riskerar att haverera. Han påpekade att man saknar tillräckligt med personal för utredningsarbetet med skatte- och valutabrott och att man inte heller lyckats åstadkomma den samordning av insatserna mellan polisen och vissa andra myndigheter som krävs, om brottsbekämpandet skall bli effektivt.

Chefen för skatte- och valutaroteln vid polisen i Stockholm, kommissarie Svensson, har i Dagens Nyheter och i Svenska Dagbladet påpekat att det med tanke på den nuvarande personalsituationen kommer att ta tid att nå effekt i brottsbekämpandet.

I Göteborgs-Posten den 14 maj säger avdelningsdirektör Tommy Lindström i rikspolisstyrelsen att både lagen och polisorganisationen behöver ändras, för att man lättare skall kunna komma åt den organiserade ekonomiska brottsligheten. Han pekar också på svårigheterna att få till stånd samordnade insatser på detta område.

De här uppgifterna i massmedia illustrerar, tycks det mig, de svårigheter som har funnits och som alltfjänt finns att få till stånd en effektiv brottsbekämpning ut på fältet när det gäller ekonomiska brott. Det är

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

självfallet väsentligt, vilket justitieministern stryker under i sitt svar, att de beslutade åtgärderna mot den ekonomiska brottsligheten kan omsättas i praktiken. För en utomstående kan det vara svårt att bedöma varför det finns ett motstånd mot det här ute på fältet. Jag kan förstå att det kan uppkomma vissa svårigheter för brottsutredarna på det här området med tanke på att det rör sig om ärenden av vitt skilda slag och från olika rotlar. Den enskilde brottsutredaren kan inte vara expert på allting.

Jag känner också till att man inom Polisförbundet haft synpunkter på lönesättningen av dessa utredartjänster, vilket kan ha bidragit till en viss tidsförskjutning. Jag har noterat att ordföranden i Polisförbundet i TCO-tidningen nyligen uttalade att det är svårt att driva särintressen för speciella arbetsuppgifter. Mot den bakgrunden är det naturligtvis också viktigt att utbildning av polispersonal och brottsbekämpande personal – inom andra myndigheter – kommer i gång. Jag noterar med tillfredsställelse vad justitieministern härvid anför i sitt svar, där ett antal nya insatser av just det slaget omnämns.

Det är emellertid bl. a. för att få till stånd en effektiv utbildning av brottsbekämpande personal viktigt, att vi får grundliga kunskaper om den ekonomiska brottsligheten. Det är, som justitieministern säger, f. n. så att vi inte har fullständiga kunskaper om den ekonomiska brottslighetens former och omfattning, och här måste ytterligare kunskaper skaffas fram. Rikspolisstyrelsens arbetsgrupp mot organiserad brottslighet, AMOB, har tagit fram en del material. Också socialförvaltningen i Malmö har, i boken Svarta affärer, redovisat en del material om den organiserade ekonomiska brottsligheten. Detta material är av naturliga skäl ofullständigt, men det är ändå av värde att man sökt ställa samman det. En del av de uppgifter som kan inhämtas ur detta ofullständiga material är ganska uppskakande.

När det gäller den ekonomiska betydelsen av den här typen av brottslighet finns det ävenledes bara ungefärliga uppskattningar, och justitieministern understryker också osäkerheten i dessa. Jag vill i sammanhanget dock påminna om att både rikspolisstyrelsens arbetsgrupp och länsåklagare Lennart Eliasson sökt uppskatta omfattningen av de skattebrott som är förenade med denna brottslighet – och kommit fram till mycket höga belopp på vad som härigenom undandras beskattning. Det har talats om 15–20 miljarder kronor. Om dessa uppgifter ger en tillnärmelsevis riktig bild av situationen, är denna ytterst allvarlig. Det kan ju räcka med att påminna om den samlade beskattningsbara inkomsten för statlig inkomstskatt, som enligt den senast tillgängliga statistiken uppgick till 177 miljarder kronor för ett år. Om dessa uppgifter skulle vara riktiga, rör det sig om ca 10 % av den beskattningsbara inkomsten som undandras ordinär beskattning.

Det finns alltså ett samhällsekonomiskt – eller om man så vill rent fiskalt – intresse av åtgärder på det här området. Jag kan också när det gäller bedömningen av den ekonomiska betydelsen av brottsbekämpningen på det här området påminna om de resultat som uppnåddes när riksskatteverket för några år sedan fick en personalförstärkning för att kontrollera företagens utlandsaffärer. På kort tid kunde då ett långt större belopp tillföras statskassan

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

än vad kostnaden för dessa utredningstjänster var. En närmare granskning av företagens utlandsaffärer och av riksbankens återköp av svenska sedlar från utlandet kan sannolikt bidra till att ge en uppfattning om storleken på den del av den ekonomiska brottsligheten som innebär att pengar illegalt passerar över vårt lands gränser. Här får vi ju nu genom ett nyligen fattat beslut möjlighet till stickprovskontroll av valutainnehav vid både ut- och inresa. och justitieministern nämner i sitt svar också de ansträngningar som gjorts att åstadkomma ett europeiskt samarbete på detta område.

Jag skall, herr talman, inte närmare gå in på skattebrotten. Jag skall nöja mig med att stryka under att dessa naturligtvis får sin särskilda betydelse mot bakgrund av det mycket hårda skattetryck som vi har i Sverige. Det viktigaste motivet för åtgärder mot skattebrottsligheten är att skapa en ökad rättvisa mellan olika kategorier av skattebetalare. Det är i dag en mycket liten grupp människor med stora inkomster som genom transaktioner av detta slag nästan helt undandrar sig personlig inkomstskatt och som därigenom kan hålla en levnadsstandard som ligger skyhögt över den som folk i allmänhet har. Detta är en utmaning mot både löntagare och företagare som på ett lojalt och hederligt sätt följer skattereglerna. Det är också en utmaning mot rättsmedvetandet att människor med samma beskattningsbara inkomst kan leva på radikalt olika levnadsnivå genom att några utöver sin deklarerade inkomst har andra, "skattefria", inkomster. Lite tillspetsat kan man säga att i Sverige blir man rik inte på hederligt arbete utan genom ekonomisk brottslighet.

Både rikspolisstyrelsens arbetsgrupp och senare rikspolisstyrelsen själv har föreslagit att man skall inrätta särskilda rotlar för bekämpande av organiserad och ekonomisk brottslighet, både spaning och utredning, och att man skulle ha specialutbildade åklagare för dessa brott, som skulle verka i nära samarbete med varandra. Det vore intressant att höra vad justitieministern i dag anser om det förslaget, med tanke på att det, om jag förstått det rätt, har fått stöd också av den nye rikspolischefen.

Låt mig sedan, herr talman, något beröra relationerna mellan den ekonomiska brottsligheten och viss yrkesverksamhet. Det skall först slås fast att självfallet flertalet yrkesutövare i dessa yrkeskårer är seriösa och utan anknytning till brottslighet. Det behöver väl f. ö. knappast sägas.

Rikspolisstyrelsen har emellertid uppmärksammat sambandet mellan den organiserade ekonomiska brottsligheten och vissa advokatbyråer, som kontinuerligt ägnat sig åt rådgivning vid ekonomisk brottslighet. Ett visst antal revisionsbyråer skulle enligt vad som har uppgivits av arbetsgruppen (AMOB) ha anknytning till den organiserade brottsligheten, och inom viss fastighetsförvaltning har samma samband konstaterats.

Jag tror att en kartläggning av de här förhållandena är påkallad med tanke på att man nog bör ställa särskilda krav på dessa yrkesgrupper. Jag är medveten om att man kan föra en diskussion om huruvida man verkligen skall göra det, men jag har uppfattat det så att förekomsten av de etiska normer som finns bl. a. för advokatyrket är ett uttryck för föreställningen att man här har anledning att ställa särskilda krav. Vad som speciellt inger oro är

om den ekonomiska brottsligheten har förgreningar till viss förvaltnings- och yrkesverksamhet. I så fall blir ju karaktären av *organiserad* brottslighet särskilt framträdande och behovet av sanerande åtgärder från samhällets sida extra stort. Det är därför värdefullt att brottsförebyggande rådet nu ser över bl. a. de yrkesetiska normerna för advokatyrket.

Jag tror sålunda att det här är ett område där ytterligare kartläggningar är mycket angelägna, både för att fastställa eventuell brottslighet och för att eliminera grundlösa beskyllningar om brottslighet.

Jag ber, herr talman, att ännu en gång få tacka för det värdefulla svaret.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Några reflexioner med anledning av den interpellation som vi nu behandlar!

Den 13 april i år diskuterade vi mycket ingående här i kammaren krav på åtgärder mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten, samtidigt som vi beslöt om anslag, prioriteringar och planering av framtida insatser. Då svarade också justitieministern på ett par frågor liknande dem han i dag har gett besked om. Det var en lång och klagörande debatt om var partierna står i denna fråga.

Knappt två veckor därefter – den 26 april – lämnade folkpartisten Björn Molin in en interpellation, som förvånade mig och många andra. Varför, frågade vi, skall vi ha en ny debatt i samma fråga bara några veckor efter en stor kammardebatt? Jag försökte tänka mig tre förklaringar: Kanske Björn Molin inte hade observerat kammardebatten den 13 april om den ekonomiska brottsligheten. Eller kanske han önskade en repris med justeringar av en del argument, då debatten den gången inte blev särskilt framgångsrik för de borgerliga. Eller också hade Björn Molin kanske upptäckt att det bland de 34 inläggen i debatten den 13 april om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten inte fanns en enda röst från folkpartiet och därför önskade reparera detta vid dagens debatt.

Så till interpellationssvaret!

Det besked justitieministern i dag har lämnat innehåller ingenting nytt, trots att det var ordrikt. Jag dristade mig att i ett antal artiklar i socialdemokratisk press efter debatten den 13 april påstå att man på borgerligt håll saknar intresse för krafttag mot den ekonomiska brottsligheten. Den kritiken kvarstår efter dagens interpellationsvar. Jag påstod efter debatten i april också att borgerlig press tycktes vilja tåga ihjäl kritik mot regeringens brist på agerande. Jag fann då inte i en enda borgerlig tidning ett referat eller en kommentar till vår aprildebatt om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Kanske Björn Molin har förbindelser som kan väcka också borgerlig press med dagens debatt?

De flesta socialdemokratiska tidningar hade däremot tagit in referat från debatten i april och många hade också kommentarer på ledarplats. Kampen mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten vinner vi inte med att avdela 60 av vårt lands 16 000 poliser i det arbetet! Vi klarar det inte heller

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

med att utreda lagstiftningen, även om det är en mycket viktig bit, liksom vi inte klarar det med att öka på utbildningen av åklagare – alltså de åtgärder som regeringen redovisar i årets budgetproposition. Det är de samlade kraftfulla tagen som vi socialdemokrater har efterlyst. Regeringen kan agera, om den vill. Utredningsförslag ligger färdiga – något som jag gav exempel på i aprildebatten – och de kan snabbt åtgärdas. Det går att skapa en kraftfull aktivitet mot den ekonomiska brottsligheten genom samspel revisorer-skattemyndigheter-tull-polis-åklagare-riksbank-bankinspektion m. fl., men då måste regeringen leda och driva den aktiviteten. Brottsförebyggande rådet arbetar f. n. intensivt med bl. a. lagstiftningsöversyn. På rådets senaste styrelsesammanträde fick jag styrelsen att ta ett enhälligt beslut om att rådet skall agera för en prioritering av forskningsinsatser om den ekonomiska och organiserade brottsligheten.

Jag skall inte i övrigt tynga kammaren med att upprepa de argument som jag anförde den 13 april – argument som Björn Molin i dag i långa stycken har upprepat.

Låt mig, herr talman, avslutningsvis säga, med adress till de borgerliga partierna: Det går att snabbt intensifiera insatserna mot den ekonomiska brottsligheten, om bara viljan finns! – en formulering med adress till moderaterna. Man skall inte sitta och dagtinga med åtgärder, när man tycks ha målsättningar! Det säger jag med adress till centern. I folkpartiets Sverige borde regeringen agera. Folkpartistiska riksdagsmän borde inte tvingas att interpellera sin regering om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten! Det säger jag med adress till Björn Molin och hans partivänner i folkpartiet.

Det räcker inte med välformulerade målsättningar, det räcker inte med några utredningar och det räcker inte med några tiotal avdelade polistjänster. Vill man ändra på förhållandena måste man ta samlade, kraftfulla grepp. Detta är tydligen inte Fälldins och Bohmans regering beredd att göra, och det beklagar jag djupt.

BARBRO ENGMAN-NORDIN (s):

Herr talman! När jag hörde justitieministerns svar på Björn Molins frågor kom jag att tänka på en operettföreställning där en fångvaktare säger: Här har jag ingen champagne, men hemma – där har jag ingen champagne heller.

För vad är det som egentligen sägs i svaret?

Å ena sidan vet man inte mycket om den här brottslighetens omfattning. Å andra sidan aviseras inga åtgärder förutom dem som pågår för att skapa större klarhet.

Å ena sidan råder full enighet om att det krävs ökade insatser på grund av de allvarliga samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna. Å andra sidan pekar justitieministern inte på några åtgärder som kan vidtas utöver dem som redan är beslutade.

Å ena sidan uttrycker justitieministern sin oro över den ekonomiska brottsligheten. Å andra sidan är termen "organiserad och ekonomisk brottslighet" något av ett modeord – vad man nu vill mena med det.

Å ena sidan avvisar han beskyllningar mot advokat- och revisorskår. Å

andra sidan säger han att om det skulle förekomma brott med anknytning till dessa yrkesgrupper så skall de beivras, och dessutom utesluter han inte att det kan finnas problem som behöver studeras närmare.

Även med tanke på att svaret kommer från ett opolitiskt statsråd får man nog anse att justitieministern lyckats åstadkomma ett svar som är ett underverk av opartiskhet. Men det kan ändå inte dölja att regeringen är passiv och saknar vilja att angripa den här typen av brottslighet på bred front.

”Det är sannolikt att den resursförstärkning som har beslutats för polisens del i varje fall på sikt inte är tillräcklig för ändamålet”, säger justitieministern.

Om det är vi överens. Men i stället för att redovisa om regeringen är beredd att ordna den resursförstärkning som fordras talar justitieministern om att personalen också måste utbildas.

I budgetpropositionen avvisade regeringen rikspolisstyrelsens krav på att statsmakterna skulle göra en övergripande prioritering av polisens resurser. Det måste ankomma på den lokala polismyndigheten att bedöma på vilka arter av brottslighet resurserna i första hand skall sättas in, står det i budgetpropositionen.

Nu poängterar justitieministern att man inte får eftersätta andra sidor av polisverksamheten – resursbehoven måste vägas mot varandra. Jag är säkert inte ensam om att fundera över om justitieministern med detta vill varna för att överföra personal till bekämpningen av den här typen av brottslighet.

Jag kan förstå att somliga – däribland justitieministern – tycker att man skyndar för fort när man kräver en omprioritering av polisresurserna. Men jag kanske ändå kunde få svar på frågan om justitieministern anser att det åtminstone finns skäl att göra en utvärdering av polisens arbete för att skaffa underlag till en diskussion om en omprioritering av polisresurserna, om en sådan är möjlig och önskvärd.

Anledningen till att jag vill ha ett sådant arbete utfört är att alla tillgängliga fakta tyder på att den ekonomiska och organiserade brottsligheten i ekonomiska termer är mångdubbelt större än den traditionella brottsligheten men ändå bekämpas enbart av några få procent av rättsväsendets personal. Det sprider föreställningen att samhället inte ens är intresserat av att upprätthålla jämlikheten inför lagen. När det gäller den vanliga brottsligheten är samhällets resurser stora och polisen välorganiserad. När det gäller manschettbrottslingarna händer väldigt litet.

Därför är det beklämmande att justitieministerns svar i stort sett bara är en redovisning av beslut och åtgärder som redan är vidtagna.

Ja, justitieministern upplyser om att det faktiskt redan förekommit domstolsprocesser om både skattebrott, valutabrott och gäldenärsbrott. Det är väldigt belysande för hela situationen. Det sker så litet att justitieministern anser att han måste berätta att det förekommit åtskilliga domstolsprocesser.

Till sist frågan om advokaterna och revisorerna. Eftersom jag själv har deltagit i den allmänna debatten om advokaternas roll som rådgivare åt den ekonomiska brottsligheten, vill jag säga att jag inte upptäckt att några

*Om den organise-
rade ekonomiska
brottsligheten*

generella beskyllningar har riktats mot advokat- eller revisorskåren, som sägs i svaret. Vad debatten i stället har handlat om är en del advokaters roll som rådgivare till aflärsmän som opererar i skymningslandet mellan det lagliga och olagliga. Vad debatten handlat om är dels hur advokaterna själva ser på sin roll och på denna rådgivningsverksamhet, dels och framför allt hur vi som politiker och företrädare för allmänheten ser på advokaternas roll att ge det olagliga en skenbart laglig fasad. Debatten handlar alltså inte om svarta eller vita får i advokat kåren utan om huruvida det finns anledning att fundera över på vilket sätt man skall komma till rätta med de missförhållanden som finns. Det gör man inte genom att kalla den allvarliga kritik som förekommit för grundlösa beskyllningar.

Sedan vill jag säga till Björn Molin, när han talar om en särskild polisorganisation, att det inte är mer än månad sedan som riksdagen behandlade en motion av mig, där jag tog upp frågan om behovet av en ny organisation som är anpassad efter den typ av brottslighet den skall bekämpa och inte något annat. Riksdagen avlog dock denna motion. Jag hoppas att Björn Molin och folkpartiet nästa gång ger sitt aktiva stöd till sådana åtgärder.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Med anledning av Björn Molins uttalande vill jag säga att det inte, såvitt jag vet, finns något motstånd ute på fältet mot ett samarbete på detta område. Däremot kan det vara svårt att organisera ett effektivt samarbete, men arbetet härpå ligger långt framme och i goda händer. Den nye rikspolischefen, som ju tidigare varit riksåklagare, har initierat en arbetsgrupp som skall verka för att det redan existerande samarbetet blir så bra som möjligt.

När det gäller frågan om ytterligare kartläggning kan vi nog vara ense om att det behövs ytterligare sådan, men vad jag i mitt svar vände mig mot var tanken att man skall vänta på ytterligare kartläggning innan man företar andra åtgärder. Det tycker jag är helt felaktigt. Tvärtom har vi i avbidan på att ytterligare kartläggning sker satt i gång åtskilliga utredningar. Arbetet med dem pågår nu. Det är alldeles klart att det under det arbetet kommer att visa sig om ytterligare kartläggning behövs.

Med anledning av vad Arne Nygren sade om hur många poliser som arbetar med bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten vill jag framhålla att det är helt missvisande att tala om 16 000, som är antalet polismän i hela landet. Kriminalavdelningarna, som är aktuella i det här fallet, har drygt 4 500 tjänster. På den sidan arbetar man redan i stor omfattning på skatterotlar, gäldenärsrotlar samt stöld- och bedrägerirotlar med den här sortens brottslighet. När Arne Nygren sade att det fordras ett samlat grepp och kraftfulla åtgärder var det mycket svårt för mig att förstå vad det är för konkreta ytterligare åtgärder som Arne Nygren tänker på. Enligt min mening innehåller budgetpropositionen i år på detta område ett samlat grepp, och det för första gången. Det är beklagligt att det inte kommit tidigare, men det är ganska naturligt att det inte var möjligt för den nuvarande

regeringen att ta upp den saken i sin första budget; vi kom för sent in i bilden. Mot bakgrund av vad som nu anförs kan jag inte underlåta att säga att det är rätt påfallande att mer inte har gjorts tidigare. Denna brottslighet är inte ny. Varför gjordes inga ordentliga försök tidigare till ett samlat grepp?

Hur som helst – jag är övertygad om att det samlade och samlande grepp som vi nu har tagit kommer att ge goda resultat. Det har bl. a. framgått av dagens debatt att varken vi eller berörda myndigheter avser att sitta med armarna i kors när det gäller den fortsatta kampen mot både denna och annan allvarlig brottslighet.

Beträffande vad Barbro Engman-Nordin anförde vill jag på nytt återropa vad som är sagt om prioritering. Den frågan är behandlad i två budgetpropositioner under regeringens tid. Jag anser att det är mest ändamålsenligt att priotereringen ytterst ankommer på dem som verkar på fältet i de särskilda distrikten. Men jag anser också att när det behövs skall statsmakterna ge övergripande riktlinjer om brott som det ter sig särskilt angeläget att ägna uppmärksamhet åt. Det har också getts sådana riktlinjer i de båda senaste budgetpropositionerna. Det har bl. a. fördelen att riksdagen får anledning att uttala sig i frågan.

I den senaste budgetpropositionen nämnde jag våldsbrott, narkotikabrott, koppleri, tillgreppsbrott, häleri, skattebrott samt organiserad och ekonomisk brottslighet i övrigt liksom sådana trafikbrott som ådagalägger hänsynslöshet eller allvarlig brist på omdöme. Det är ganska självklart att när budgetpropositionen innehåller förslag till åtgärder mot ekonomisk och organiserad brottslighet i den omfattning som den gör, är det ett direkt uttryck för att denna verksamhet skall ges hög prioritet.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Syftet med min interpellation har varit att rikta strålkastarljuset på omfattningen och betydelsen av den organiserade ekonomiska brottsligheten i Sverige. Jag nämnde i mitt inlägg att uppgifter i massmedia och på annat håll om hur brottsbekämpningen i praktiken går till hade påverkat tidpunkten för min interpellation. Om man upplever den ekonomiska brottsligheten i vårt land som ett allvarligt problem, är det naturligt att man bidrar till ytterligare debatt om den. Mot den bakgrunden hade jag mycket svårt att förstå Arne Nygrens inlägg. Han försökte göra den här debatten till en partipolitisk träta av sämsta slag.

Nu är det uppenbart att en del redan har gjorts för att bekämpa den här brottsligheten. Enligt justitieministern är ytterligare en del på gång. För att nå längre behöver man uppenbarligen bättre kunskaper om hela det här problemområdet. Jag vill tolka debatten på det viset att det här har funnits en enighet om behovet av en kartläggning av detta brottsområde, en kartläggning som sedan också kan användas när det gäller att utbilda personal som skall delta i brottsbekämpningen. Jag har också framhållit att ökade brottsbekämpande insatser även i snäv mening är lönsamma genom att de helt enkelt bidrar till ökade skatteintäkter för det allmänna. Det är synpunkter som jag naturligtvis också med utgångspunkt i mina uppdrag här i riksdagen

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

vill tillmäta ganska stor betydelse.

En punkt som jag inte berörde var frågan om samordningen mellan olika myndigheter. Alla som sysslat med det här har sagt att eftersom informationen om ekonomiska brott finns inom delar av den statliga förvaltningen – inom riksskatteverket, rikspolisstyrelsen, tullverket, riksbanken osv. – är det viktigt att man ser till att det blir ett samarbete och eventuellt också en samordning av åtgärderna. Därmed vill jag då uttrycka förhoppningen att man skall kunna intensifiera samarbetet mellan myndigheterna i brottsbekämpande syfte.

Sedan vill jag bara notera att den bild av situationen som jag har tecknat i min interpellation har fått stöd i debatten och att detta självfallet innebär en skyldighet för oss politiker att fortlöpande följa problemet, bidra till en debatt och ta ytterligare initiativ i brottsbekämpande syfte när det blir nödvändigt.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Med anledning av Björn Molins replik till mig vill jag säga att jag beklagar, om jag genom att ha en annan mening har stört vad som kanske var planerat att bli en välregisserad borgerlig uppvisning här i kammaren. Den dag när vi förde debatten senast – den 13 april – stod vi mitt uppe i Mr X-affären och en bordellsprängning hade nyligen skett – vi hade alltså mycket goda exempel på vad den organiserade ekonomiska brottsligheten här i landet kan innebära.

Så en fråga till justitieministern. I årets budgetproposition återkommer på många ställen uttalanden om att bekämpande av den organiserade och den ekonomiska brottsligheten måste ges hög prioritet. Justitieministern upprepade det här för en stund sedan. Jag frågar: Anser justitieministern att bekämpandet av denna brottslighet har hög prioritet i regeringens handlande? Är avdelandet av de nämnda polistjänsterna ett uttryck för hög prioritet? Är uppdraget till BRÅ att se över lagstiftningsfrågan ett hinder att agera, ett hinder mot att företa en översyn av konkurslagstiftningen, ett hinder mot åtgärder för att säkerställa skatt på entreprenader, ett hinder mot en allmän lag mot skatteflykt, m. m.?

Vi har hittills inte satsat tillräckligt på att kartlägga och bekämpa den ekonomiska brottsligheten, skriver Björn Molin i sin interpellation. Den 13 april röstade den borgerliga majoriteten ned de tre reservationer som den socialdemokratiska justitieutskottsgruppen avgivit om åtgärder som skulle ha inneburit mera satsningar på att kartlägga och bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Jag vill fråga: Deltog Björn Molin i den röstningen? Röstade Björn Molin ja eller nej till de av socialdemokraterna föreslagna ytterligare åtgärderna?

Så till justitieministern! Den 13 april sade justitieministern att ett förslag om en allmän skatteflyktslag fanns färdigt i den nuvarande regeringens kansli. Han tillade att "frågan om det skall föreläggas riksdagen är nu under övervägande inom regeringen". Jag uttryckte då stor tacksamhet för denna aktivitet. I dag frågar jag: Hur lång tid tar regeringen på sig för övervägandet?

Det har nämligen gått fem sex veckor sedan det beskedet lämnades, och ännu har såvitt jag vet ingenting sagts.

Justitieministern sade: Varför har ingenting hänt tidigare när det gäller åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten? Nu tror jag faktiskt att justitieministern talar mot bättre vetande. Det har ju genom åren pågått ett intensivt reformarbete, ett intensivt utredningsarbete. När justitieminister Romanus tillträdde låg i departementet färdiga utredningsförslag, som mycket snabbt skulle ha kunnat åtgärdas, om regeringen haft en vilja att gå vidare med dem. I stället valde man att ändra direktiv för att mildra förslag som kunde komma, och man ägnade sig åt att förhåla åtgärder som var i det närmaste klara. Det finns därför anledning att vara en aning försiktig när man kritiserar vad som hänt tidigare. Den tidigare regeringen hade kommit ganska långt med många åtgärder som sedan har bromsats.

BARBRO ENGMAN-NORDIN (s):

Herr talman! Nu säger justitieministern att man inte automatiskt behöver ha den uppfattningen att utredningar skall inväntas innan man gör någonting, och det tycker jag är bra. Men en följd härav tycker jag är – och det har polisen rätt att kräva – att politikerna uttalar sin viljeinriktning. Det är statsmakterna som skall uttala sin viljeinriktning och ange vad de politiskt ansvariga i det här landet anser vara allvarliga samhällsproblem, som måste bekämpas och därmed vad som inte bör prioriteras i första hand.

Nu sägs klart och tydligt bl. a. i den senaste budgetpropositionen att regeringen egentligen inte är beredd att ta ställning till prioriteringen. I stället säger man att det främst får ankomma på den lokala polisorganisationen att göra den prioritering som bör finnas i fråga om de arter av brottslighet på vilka polisen i första hand skall koncentrera sina resurser. På den punkten har justitieministern inte ändrat uppfattning. Jag anser att det inte blir bättre därför att det stått att läsa i två budgetpropositioner. Björn Molin har här redogjort för de reaktioner som finns i poliskretsar, där man från ansvarigt håll sagt att bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten håller på att totalt haverera. Jag tycker att detta borde säga oss politiker att vi inte skall låta polisen och de polisansvariga behöva sväva i ovisshet om vår prioritering. Det gör man nämligen nu, och det kommer man att göra i ännu större utsträckning sedan man läst detta svar. Det här svaret säger bara att de aktuella resurserna säkerligen inte räcker till. Därmed överlämnar man åt polisen att själv avgöra var man skall satsa utbildningsresurser. Polisen är oviss om den gör fel ifall den till dessa brottsområden för ut polismän som sysslar med andra uppgifter, osv.

När justitieministern i interpellationssvaret använder uttrycket "modeord" för att beteckna dessa allvarliga problem måste jag fråga om det inte förstärker känslan både hos allmänheten och ute i polisorganisationen att man på politiskt ansvarigt håll inte är beredd att prioritera utan överlämnar det hela till polisen.

I budgetpropositionen räknar man upp alla brottsområden som finns och säger att de måste prioriteras. Man kan inte räkna upp alla brottsområden och

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

samtidigt göra anspråk på att man prioriterar. Vad som i realiteten skett är att de politiskt ansvariga lämnar ifrån sig ansvaret för prioriteringsdiskussionen till tjänstemännen. Jag anser det vara fel, och jag är ledsen över att justitieministern trots reaktionerna efter två budgetpropositioner inte är beredd att tycka att politikerna ändå bör ha en uppfattning om vad polisen skall ägna sig åt.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Arne Nygren frågade om uppdraget till BRÅ skulle utgöra hinder mot att man vidtog reformer på andra områden. På den frågan kan jag svara direkt nej. Det har uttryckligen sagts i budgetpropositionen att BRÅ:s uppdrag att göra en övergripande översyn inte skall hindra att det vanliga lagstiftningsförfarandet tillgrips på de områden som är aktuella. I den tidigare debatten nämndes som exempel på sådana områden den s. k. konkurskarran.

Sedan påstod Arne Nygren att jag sagt att ett förslag om lagstiftning mot skatteflykt låg utrett och klart i departementet. Det sade jag inte, utan jag sade att det redan förut hade funnits ett sådant förslag. Jag sade att frågan huruvida ett förslag på området skall framläggas f. n. övervägs av regeringen. Något ytterligare kan jag inte säga på den punkten.

I fråga om vad Barbro Engman-Nordin sade vill jag understryka, att när jag kallar organiserad ekonomisk brottslighet för ett modeuttryck, betyder det att det är ett nytt uttryck – det har inte använts tidigare. Själva företeelsen har dock förekommit tidigare. Det är lite farligt att använda uttrycket när man inte är riktigt säker på vad man avser med det. Om man talar om organiserad ekonomisk brottslighet och därmed avser enbart sådan som nu är brottslig, så är det en sak, men det är alldeles tydligt att många med detta även åsyftar förfaranden, som nu inte är brottsliga men som är klandervärda eller som bör motverkas på annat sätt. Det är just sådana saker som uppdraget till BRÅ innefattar. Men detta innebär inte att man underlåter att arbeta med de lagstiftningsfrågor som redan är på gång.

Barbro Engman-Nordin ifrågasatte att det skulle finnas en viljeinriktning när det gäller prioriteringen. Jag tycker att det alldeles tydligt framgår av budgetpropositionen att det är en viljeinriktning att försöka komma åt det som man kallar organiserad ekonomisk brottslighet i vidsträckt mening.

BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Jag har kanske också använt modeuttrycket organiserad ekonomisk brottslighet, och jag är medveten om att det inte finns någon fullständig definition av begreppet, vilket naturligtvis sammanhänger med att vi inte har fullständiga kunskaper om den här företeelsen i samhället. Arbetsgruppen mot organiserad brottslighet inom rikspolisstyrelsen visade just på hur många olika former s. k. ekonomisk brottslighet kan ta sig och också på sambandet mellan olika brottsområden inom det här området.

Jag tog upp frågan om advokat- och revisorsverksamheten i det här sammanhanget bl. a. därför att den här arbetsgruppen har pekat på ett

organiserat samband mellan å ena sidan vissa advokater och revisorer och å andra sidan vissa brottslingar inom den här sektorn.

Arne Nygren fortsätter den partipolitiska tråtan. Jag tycker det är synd, för om man uppfattar det här som en viktig fråga, där det är angeläget att man kan komma framåt när det gäller brottsbekämpandet, och om man menar att det är ett samhällsmoraliskt problem sådana som situationen är i dag, tjänar saken naturligtvis inte på att man gör partipolitik av frågan – speciellt inte av det enkla slag som Arne Nygren försökte göra. Jag kan säga Arne Nygren att jag för många år sedan tagit upp frågeställningar av det här slaget. Jag hade en diskussion med den förre finansministern om bl. a. vissa åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Jag får säga att jag den gången fick mindre förståelse från det statsråd som svarade än vad jag har fått i dag.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Den fråga som vi nu diskuterar är mycket viktig. Jag ägnade många inlägg åt den när vi diskuterade den där den egentligen hör hemma, nämligen i samband med att vi i kammaren bestämde oss för hur vi skulle avdela resurser mot den här brottsligheten. Jag har ännu inte fått besked om huruvida Björn Molin inte var med den gången och röstade emot åtgärderna.

Det här är nu inte det viktigaste. Jag har i dag inte upprepat alla de argument som jag anförde den 13 april; det skulle vara helt överflödigt, eftersom de finns i kammarens protokoll. Jag hade då möjlighet att föra debatt med justitieministern, och jag fick också de besked som jag delvis har bett att få kompletterade i dag, bl. a. detta om skatteflyktsklausulen. Jag skall inte tvista med departementschefen om formuleringen, men så här löd den ordagrant:

”Beträffande en lagstiftning med en allmän skatteflyktsklausul förelåg redan under den gamla regeringens tid ett sådant förslag, men det framlades inte av den gamla regeringen. Det är klart att detta förslag nu ligger i den nuvarande regeringens kansli, och frågan om det skall föreläggas riksdagen är nu under övervägande inom regeringen.”

Det var ju så, justitieminister Romanus, att förslaget var under bearbetning för att läggas fram av den tidigare regeringen, och min fråga till departementschefen i dag var: Hur lång tid tar den nuvarande regeringen på sig för övervägande? Nu har det gått fem sex veckor, och i dag fick vi inte något definitivt besked.

Till sist vill jag bara säga att jag tycker det är beklagligt att man från borgerligt håll ägnar så mycken tid åt definitionsfrågor då det gäller kampen emot den ekonomiska brottsligheten, när vi praktiskt taget varje dag i våra massmedia kan läsa om hur denna brottslighet växer ut här i landet. Vad vi måste göra är att handfast angripa den här brottsligheten, och det är de handfasta greppen som vi har krävt av regeringen, det är de handfasta greppen som vi har motionerat om här i kammaren, det är de handfasta greppen som vi har voterat om här i kammaren. Men våra förslag har voterats ned, tydligen av båda Björn Molin och övriga borgerliga här i kammaren.

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

Måndagen den
22 maj 1978

Om den organiserade ekonomiska brottsligheten

BARBRO ENGMAN-NORDIN (s):

Herr talman! På tal om modeord vill jag rekommendera justitieministern att slå upp i en ny ordbok, så kanske man hittar ett något bättre ord. Frågan är ju allvarligare än så, för många har i debatten använt uttrycket modeord för att ge sken av att det här egentligen inte är några större problem; mode är ju något som dyker upp och sedan skall försvinna. Jag hoppas att justitieministern inte tror att så skall bli fallet när det gäller den här typen av problem.

Här är viljeinriktningen ändå det avgörande. Skall politikerna i samhället bestämma sig för att problemen är så stora att de är beredda att omprioritera polisens resurser och säga att detta är någonting mycket allvarligt?

Efter det senaste svaret från justitieministern kan jag inte heller finna någon uttalad viljeinriktning, inte någon som helst vilja att göra någonting ordentligt åt problemet. I det svar som Björn Molin fick sade justitieministern att det "är sannolikt att den resursförstärkning som har beslutats för polisens del i varje fall på sikt inte är tillräcklig för ändamålet" och att man måste bygga upp resurserna fortlöpande. Men sedan kom det viktiga: "Naturligtvis får man inte därigenom eftersätta andra sidor av polisverksamheten, — —."

Eftersom det är knappt om resurser kan det inte kallas en viljeinriktning, om man säger att vi skall göra allting på en gång med de knappa resurser vi har. Tvärtom är det att försöka sitta på alla stolar samtidigt. Tydligen tänker justitieministern även ett tag framöver försöka sitta på alla stolar och undvika frågan om prioriteringen.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Det har i varje fall inte varit min mening att fastna i definitioner, och jag tror att de som hört på vad jag sagt har märkt att jag inte har byggt någonting på definitioner. Man måste tänka på att det här är fråga om en brottslighet som är så omfattande och av så varierande karaktär.

Jag vill gärna säga till Barbro Engman-Nordin att när jag talar om att det är klart att kampen mot denna brottslighet ges mycket hög prioritet, så ligger däri att i budgetpropositionen föreslås en rad olika åtgärder som riktar sig just mot denna brottslighet. När jag sade att detta inte har förekommit tidigare, så avsåg jag att det är detta samlade grepp som inte har förekommit tidigare. Det är klart att man har arbetat inom polisens vanliga bedrägerirotlar osv. mot ekonomisk brottslighet. Men det vi nu föreslår är ju förstärkning i syfte att bekämpa denna typ av brottslighet.

Men jag vill gärna för undvikande av missförstånd säga att det enligt min mening inte kan vara rimligt att vi skall prioritera kampen mot denna brottslighet så att polisen underlåter att vidta åtgärder för att skydda vanligt folk till liv och hälsa. Det måste ske en bedömning av vad som är mest påkallat i det enskilda fallet, och det ankommer närmast på den lokala myndigheten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs med bordlades åter

Utrikesutskottets betänkande 1977/78:15

Försvarsutskottets betänkanden 1977/78:25–27

Socialutskottets betänkande 1977/78:36

Kulturutskottets betänkanden 1977/78:24 och 28

Utbildningsutskottets betänkande 1977/78:22

Näringsutskottets betänkanden 1977/78:64 och 66

Nr 148

Måndagen den
22 maj 1978

*Meddelande om
frågor*

§ 11 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle kulturutskottets betänkande nr 24 samt näringsutskottets betänkanden nr 64 och 66 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 12 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1977/78:48 med anledning av motioner angående kvinnliga präster m. m.

1977/78:49 med anledning av motion om utländsk medborgares valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag m. m.

§ 13 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 19 maj

1977/78:492 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Olof Johansson om det framtida elbehovet:

I propositionen 1975:30 bedömdes Sveriges elbehov öka från 77,5 TWh 1973 till 159 TWh år 1985. För att tillgodose detta ökade elbehov ansågs det nödvändigt att – förutom en viss utbyggnad av vattenkraft, industriellt mottryck och kraftvärmeverk – bygga ut kärnkraften till att omfatta 13 aggregat år 1985. Av den totala antagna ökningen av elanvändningen om ca 80 TWh skulle den ökade kärnkraftsproduktionen täcka 61 TWh eller ca 75 %.

Anser statsrådet att det numera finns skäl att revidera den bedömning av det framtida elbehovet som anfördes som motiv för 1975 års beslut om utbyggnad av kärnkraften?

den 22 maj

1977/78:493 av *David Wirmark* (fp) till jordbruksministern om tidpunkter för racertävlingar med båt:

Den 17 juni 1978 skall det hållas en racertävling med båtar i skärgården i Roslagen med start och mål i Norrtälje. Från miljövärdshåll har planerna på

*Meddelande om
frågor*

en sådan tävling mött skarp kritik. Mitten av juni är absolut sämsta tid för en båttävling, hävdar de. Häckande sjöfågel – och fåglar som just fått sina kullar kläckta – störs av båtarna och av åskådarna. En rad myndigheter har därför avrått från att ordna tävlingen vid denna tidpunkt, bl. a. naturvårdsverket och regionplanekontoret.

I anledning av det anförda vill jag fråga jordbruksminister Anders Dahlgren:

Är jordbruksministern beredd medverka till att racertävlingar med båt i från miljösynpunkt känsliga skärgårdsområden förläggs till tidpunkter då minimal skada åstadkommes på djurlivet?

1977/78:494 av *Karl-Erik Strömberg* (fp) till justitieministern om trafikövervakningen i Stockholms län:

Anser statsrådet att polisen under sommaren har tillräckliga resurser för att upprätthålla trafikövervakningen i Stockholms län, och vilka eventuella åtgärder avser statsrådet vidta?

1977/78:495 av *Karl-Erik Strömberg* (fp) till kommunikationsministern om omhändertagandet i hamnar av rester av miljöfarliga varor:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att förbättra möjligheterna att i svenska hamnar efter lossning ta hand om rester av miljöfarliga varor?

1977/78:496 av *Carl-Henrik Hermansson* (vpk) till statsministern om åtgärder för att förstatliga AB Volvo och andra delar av bilindustrin:

Mot bakgrund av Volvoledningens ansvarslösa handlande gentemot sina anställda och svenska samhällsintressen aktualiseras följande fråga:

När avser regeringen att ta initiativ för att förstatliga AB Volvo och andra delar av den svenska bilindustrin?

1977/78:497 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till statsministern om åtgärder för att stoppa Volvos flyttning av viss tillverkning till Norge:

Enligt uppgifter i massmedia avser Volvo att flytta sin verksamhet med tillverkning av båtmotorer till Norge. Detta drabbar hårt bl. a. Uppsala. Jag vill därför fråga statsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att stoppa Volvos (Volvo-Pentas) utflyttning?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 16.07.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert